

**OPERAT OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ
CZARNY DUNAJEC
„tzw. kontrolny po 10 latach”**

Powiat: **Nowy Targ**

Województwo: **małopolskie**

Obszar ochrony uzdrowiskowej – Czarny Dunajec

Lokalizacja obszaru: **miasto Czarny Dunajec, sołectwo Piekielnik**

Powierzchnia projektowanego obszaru ochrony uzdrowiskowej: **6880,97 ha**

Powierzchnie stref ochrony uzdrowiskowej:

Strefa „A” – 149,41 ha

Strefa „B” – 796,80 ha

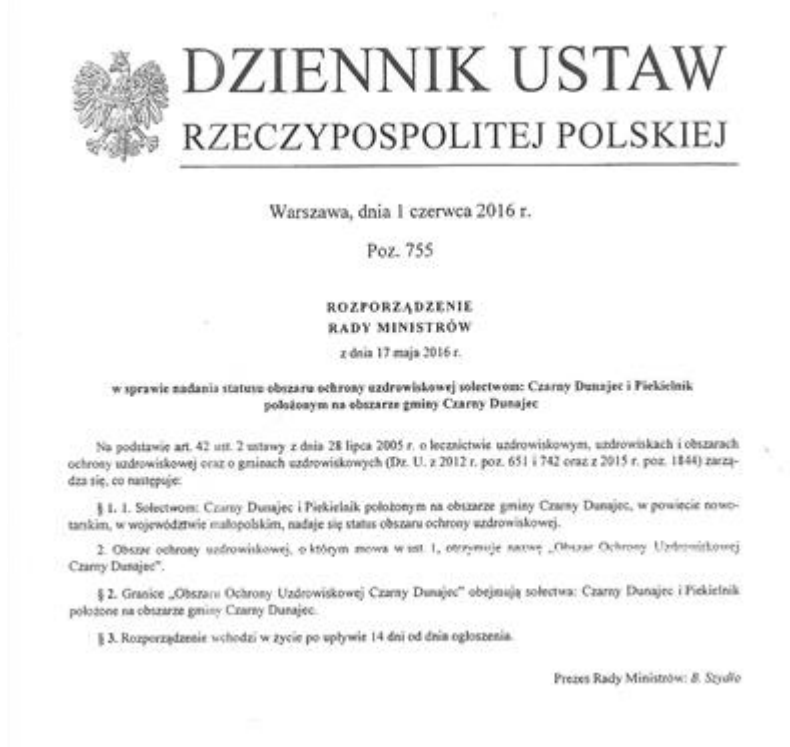
Strefa „C” – 5934,76 ha

ROZDZIAŁ 1

AKTUALNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ CZARNY DUNAJEC

W roku 2013 na potrzeby opracowania w 2014r. operatu uzdrowiskowego, w celu złożenia wniosku do Ministra Zdrowia o uznanie części gminy Czarny Dunajec (sołectwo Czarny Dunajec i sołectwo Piekielek) za Obszar Ochrony Uzdrawiskowej, opracowano dokumentację potwierdzającą lecznicze właściwości kopalni (borowin) ze złoża Puścizna Wielka oraz klimatu wraz z analizą poziomu hałasu i pól elektromagnetycznych .

W dniu 15.10.2014 roku wydana została przez Ministra Zdrowia Decyzji nr 81, w której to zostało potwierdzone możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze uznanym za obszar ochrony uzdrawiskowej „Czarny Dunajec” (obejmujący część gminy wiejskiej w obszarze sołectw: Czarny Dunajec i Piekielek) oraz ustalono w oparciu o przedstawione wówczas świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców i właściwości lecznicze klimatu następujące kierunki lecznicze: choroby ortopedyczno-urazowe, choroby reumatologiczne i choroby ginekologiczne.

Ryc. 1. Nadanie STTUSU OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ CZARNY DUNAJEC

Od 15 czerwca 2016r. gminie Czarny Dunajec Rozporządzeniem Rady Ministrów (z dnia 1 czerwca 2016r, Dz. U. z 1 czerwca 2016 poz. 755 został **nadany STATUS Obszaru Ochrony Uzdrawiskowe)** sołectwom Czarny Dunajec i Piekielnik położonych na obszarze gminy Czarny Dunajec.

Ogólna charakterystyka obszaru ochrony uzdrawiskowej Czarny Dunajec.

Na terenie sołectwa Piekielnik (w strefie C ochrony uzdrawiskowej) występują jedne z większych w Polsce torfowisk. Złoże torfu „Puścizna Wielka” stanowiące mały wycinek dużego torfowiska (o powierzchni 482 ha) o tej samej nazwie, zalega w zachodniej części Kotliny Orawsko – Nowotarskiej w miejscowości Piekielnik w gminie Czarny Dunajec. Związek występowania surowca leczniczego w Obszarze Ochrony Uzdrawiskowej Czarny Dunajec, został potwierdzony decyzją Ministra Zdrowia nr 81 z dnia 15 października 2014r., który nadal jest podstawą rozwoju funkcji uzdrawiskowej gminy.

W celu właściwego realizowania zapisów ustawy o uzdrawiskach przyjęto wówczas rozwiązanie ograniczające się do wyboru jedynie części gminy tj. do trenu sołectwa Piekielnik i sołectwa Czarny Dunajec, który to obszar został uznany jako Obszar Ochrony Uzdrawiskowej. Po niemal 10 latach granice obszaru nie uległy zmianie, a surowcem leczniczym nadal jest borowina ze zmniejszonego obszaru o nazwie „Puścizna Wielka II/1” , klimat nadal posiada cechy klimatu leczniczego co potwierdzą świadectwa załączone do niniejszego opracowania.

Nie wybudowano w tym czasie ani jednego zakładu ani urzędnictwa lecznictwa uzdrawiskowego w strefie A ochrony uzdrawiskowej. Poczyniono jednak wiele starań przygotowawczych zarówno formalno-prawnych jak i inwestycyjnych w tym zakupu gruntów pod przyszłe inwestycje uzdrawiskowe. Władze gminy są zdeterminowane i pewne że w niedługim czasie, po wybudowaniu zakładów i urzędzeń lecznictwa uzdrawiskowego będą ubiegać się o ustanowienie statusu uzdrawiska.

Realizując określoną wcześniej politykę rozwoju funkcji uzdrawiskowej, potwierdzonej decyzją Ministra Zdrowia nr 81 z dnia 15 października 2014r. i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 maja 2016 r. o nadaniu statusu obszaru ochrony uzdrawiskowej Czarny

-Kompleksowym badaniem właściwości leczniczych klimatu w tym oceny stanu sanitarnego powietrza, ze świadectwem z dnia 09 .08.2024r. potwierdzającym właściwości lecznicze klimatu.

-Sprawozdaniem z badań torfu leczniczego oraz oceny czystości mikrobiologicznej peloidu ze złoża „Puścizna Wielka II/1” wraz ze świadectwem z dnia 19.10.2023r. potwierdzając właściwości lecznicze naturalnego surowca leczniczego-peloidu(borowiny).

-Stanowisko Komisji Uzdrawiskowej Rady Gminy Czarny Dunajec, z dnia 29 sierpnia 2024r.

Rozdział 2:

PODSTAWY PRAWNE I FORMALNE OPRACOWANIA OPERATU

Kluczowe znaczenie przy opracowaniu niniejszego operatu ma Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrawiskowym, uzdrawiskach i obszarach ochrony uzdrawiskowej oraz gminach uzdrawiskowych (Dz. U. z 2023 poz. 151), zwana „ustawą uzdrawiskową”, która szczegółowo określa:

- zasady nadawania oraz pozbawiania obszaru statusu uzdrawiska albo statusu obszaru ochrony uzdrawiskowej,
- kierunki lecznicze uzdrawisk,
- zasady finansowania oraz warunki prowadzenia lecznictwa uzdrawiskowego,
- zasady sprawowania nadzoru nad lecznictwem uzdrawiskowym oraz zadania, jakie stawiane są gminom uzdrawiskowym.

Zarówno dalekosiężne jak krótko i średniookresowe cele i kierunki kształtowania i rozwoju polityki przestrzennej gminy Czarny Dunajec zawarte zostały w:

- Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021 - 2030. W rozdziale Obszar Strategiczny 1 ; Gospodarka i Turystyka w pkt. 1.1.1 Celu Operacyjnego nr za kluczowe zadanie i projekty postawiono zadanie 1.1 Rozwój i efektywne wykorzystanie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej

„Opracowanie kompleksowej koncepcji wykorzystania potencjału uzdrawiskowego oraz realizacja działań i inwestycji z tym związanych, w tym uchwalenie miejscowego planu

zagospodarowania przestrzennego dla strefy A, wykup działek, organizowanie przestrzeni, współpraca z inwestorami prywatnymi.”

-Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Dunajec (zatwierdzone uchwałą Rady Gminy w Czarnym Dunajcu nr XXXVII/370/2021 z późniejszymi zmianami) ,

-Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Gminy Czarny Dunajec (zatwierdzonym uchwałą Rady Gminy w Czarnym Dunajcu nr XVII/174/2020 z dnia 10.02.2020 roku, opublikowanym w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego poz. 1755 z 2020r).

Niniejsze opracowanie OPERATU UZDROWISKOWEGO - KONTROLNEGO (po 10 latach) oparte jest na zaktualizowanych danych dotyczących rozwoju infrastruktury uzdrowiskowej, technicznej i środowiskowej jaka rozwinęła się w przeciągu minionych 10 lat funkcjonowania na obszarze sołectwa Czarny Dunajec (od 1 stycznia 2023 roku miasta Czarny Dunajec) i sołectwa Piekelnik. Przy opracowaniu przede wszystkim zostały analizie poddane występujące w obszarze ochrony uzdrowiskowej surowce naturalne (peloidy) oraz klimat i stan zanieczyszczenia powietrza.

W nawiązaniu do pisma Ministra Zdrowia znak DLD.511.7.2024 z dnia 22 lutego 2024r. Gmina Czarny Dunajec realizując zapisy art. 43 ust. 1, w związku z art. 39 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. z 2023r. poz.151), zwanej dalej: „ustawą uzdrowiskową”, zleciła uprawnionym przez MZ jednostkom badawczym, opracowanie oceny właściwości leczniczych surowców leczniczych i klimatu.

- W 2023 roku zostało wydane świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze borowiny ze złoża „Puścizna Wielka II/1” w miejscowości Piekelnik w gminie Czarny Dunajec w województwie małopolskim. Świadectwo i badania zostały wykonane w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy Zakład Bezpieczeństwa

Zdrowia Środowiska w Warszawie przy ul. Chocimskiej 24 w dniu 19 października 2023r. nr B.BK.612.24.2023

- W 2024 roku zostały opracowane kompleksowe badania właściwości leczniczych klimatu obszaru ochrony uzdrowskiej miasta i gminy Czarny Dunajec, w tym oceny stanu sanitarnego powietrza niezbędna do wydania świadectwa potwierdzającego te właściwości, wydanego przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie PL 01-673 Warszawa ul. Podleśna 61 Polskiej Akademii Nauk w Warszawie Zakład Ochrony Atmosfery w Katowicach, z dnia 9 sierpnia 2024r.

Rozdział 3

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY CZARNY DUNAJEC

Gmina Czarny Dunajec jest jedną z większych samorządowych jednostek administracyjnych nie tylko w skali powiatu nowotarskiego, ale też województwa małopolskiego, obejmuje swoim obszarem 14 sołectw: Chochołów, Ciche, Czerwienne, Dział, Koniówka, Odrowąż, Piekielnik, Pieniążkowice, Podczerwone, Podszkle, Ratułów, Stare Bystre, Wróblówka, Załuczne i (od 1 stycznia 2023 r.) miasto Czarny Dunajec. Gmina Czarny Dunajec graniczy od północy z Beskidem Żywieckim, od południa z Pogórzem Gubałowskim. Zarówno na zachód, jak i na wschód rozciąga się Równina Dunajecka.

Gminy sąsiadujące z Gminą Czarny Dunajec to:

- gminy powiatu nowotarskiego: od zachodu gmina Jabłonka, od północy Raba Wyżna, od wschodu gminy: Nowy Targ i Szaflary,
- gminy powiatu tatrzańskiego: Biały Dunajec, Poronin, Kościelisko (od południa),
- obszar należący do Republiki Słowackiej (od południowego – wschodu).

Obecnie w skład gminy wchodzi (od 1 stycznia 2023r) miasto Czarny Dunajec i 14 jednostek pomocniczych (sołectw).

1. Chochołów
2. Ciche
3. Czerwienne
4. Dział
5. Koniówka
6. Odrowąż
7. **Piekielnik**

8. Pieniążkowice
9. Podczerwone
10. Podszkle
11. Ratułów (
12. Stare Bystre
13. Wroblówka
14. Załuczne
- 15. Miasto (od 1 stycznia 2023r.) Czarny Dunajec**

Gmina Czarny Dunajec zajmuje tzw. powierzchnię ewidencyjną około 217,2 km², a geodezyjną 238,3 km², co stanowi 14,81% powierzchni powiatu, w tym:

- użytki rolne: 74%
- użytki leśne: 15%

Według danych z 2011 gminę zamieszkiwało 21 959 osób, natomiast średnia gęstość zaludnienia wynosi 100 osób / km².

Pod względem fizyczno - geograficznym obszar Gminy Czarny Dunajec położony jest w dwóch pod prowincjach Karpat: Zewnętrznych Karpatach Zachodnich i Centralnych Karpatach Zachodnich.

Zewnętrzne Karpaty Zachodnie (północna część obszaru gminy) reprezentują:

- wzniesienia Beskidu Orawsko-Podhalańskiego (będącego częścią Beskidu Żywieckiego), który pełni funkcję bramy komunikacyjnej prowadzącej z południowego na północny skłon Karpat Zachodnich.

W obrębie Centralnych Karpat Zachodnich (środkowa i południowa część obszaru gminy) wydziela się dwa mezoregiony:

- Kotlina Orawsko – Nowotarska, zlokalizowana w centralnej części gminy. Jest obniżeniem pomiędzy łańcuchem Beskidów Zachodnich na północy a podniesionymi tektonicznie pogórzami na południu. Jest to obszar, w którym zlokalizowane są koryta największych rzek obszaru gminy.
- Pogórze Gubałowskie, obejmujące południową część obszaru gminy. Ma cechy wyżyny, w której szerokie wierzchowiny kontrastują z młodą rzeźbą dolin. Grzbiety Pogórza w południowej części gminy przekraczają wysokość 1000 m n.p.m.

Tereny zajmowane przez gminę Czarny Dunajec znajdują się w dorzeczu Dunajca prowadzącego wody do Wisły i Morza Bałtyckiego oraz w dorzeczu Orawy, której system hydrograficzny należy do zlewiska Morza Czarnego. Stąd też w obrębie gminy przebiega europejski (bałtycko-czarnomorski) dział wodny. Biegnie on w przybliżeniu południkowo od góry Żeleznica w Beskidzie Orawsko-Podhalańskim (na północy) do granicy państwa w okolicach wsi Chochotów (na południu) – pomiędzy miejscowościami Piekielnik i Załuczne oraz przez torfowisko Baligówka. Dział ten ma charakter niepewny ze względu na obecność w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej licznych rowów melioracyjnych zmieniających lokalnie kierunki odwodnienia. Powstanie owego systemu melioracyjnego było związane z eksploatacją występujących tu torfowisk.

W orografii terenu gminy Czarny Dunajec zaznaczają się wyraźnie trzy jednostki geomorfologiczne związane z regionami geograficznymi. Najniżej (około 650-700 m n.p.m.) rozciąga się Kotlina Orawsko-Nowotarska o stosunkowo wyrównanej powierzchni, wypełniona kompleksem utworów neogenu reprezentowanych przez ility, muły, kredę jeziorną, wkładowy węgiel brunatny, żwiry, piaski, zlepieńce. Utwory te są przykryte osadami czwartorzędowymi – zwietrzelinowymi, aluwialnymi, lodowcowo-rzecznymi (w formie stożków napływowych) i organogenicznymi. Kotlina jest obszarem wgiętym (nieckowatym) pomiędzy sfałdowanym Beskidem Orawsko-Podhalańskim na północy i podniesionym tektonicznie Pogórzem Gubałowskim na południu. W granicach gminy kulminacje wzniesień beskidzkich (zbudowanych z fliszu magurskiego) sięgają przeszło 900 m n.p.m., natomiast wzniesień Pogórza Gubałowskiego (zbudowanych z fliszu podhalańskiego) przekraczają 1000 m n.p.m. Oba wyniesione regiony charakteryzuje rzeźba erozyjno-denudacyjna, przy czym główne doliny są dość szerokie z zaznaczonymi poziomami terasowymi.

Rozdział 4:

WARUNKI HYDROLOGICZNE

Wody powierzchniowe

Obszar gminy Czarny Dunajec charakteryzuje się bogatą hydrografią przy stosunkowo znaczącej dynamice odpływów, cechujących się jednak dużą nierównomiernością. Zróżnicowanie to wynika w głównej mierze z obfitych, znacznie przekraczających średnią

krajową rocznych opadów atmosferycznych. O zmianie dynamiki hydrologicznej decydują też takie czynniki jak ukształtowanie terenu, gleba i rodzaj podłoża geologicznego, sposób zagospodarowania i pokrycia terenu szatą roślinną itp. Te uwarunkowania decydują o tzw. szybkości odpowiedzi hydrologicznej zlewni, na opady atmosferyczne, a zwłaszcza ich ilość i natężenie. Obszar gminy odznacza się dużą gęstością stałej sieci wód płynących, która przekracza 1km długości cieku na km². Rzeki i potoki zasilają wody opadowe, roztopowe i gruntowe (system deszczowo – śnieżno – gruntowy). Reagują one na opady gwałtownym, krótkotrwałym przybojem wody na skutek przewagi zasilania opadowego.

Zaznaczają się wezbrania wiosenne i letnie. Gmina Czarny Dunajec leży w środkowej części zlewni rzeki Czarny Dunajec – tworzącej wspólnie z Białym Dunajcem rzekę Dunajec. Jego długość wynosi 47,9 km, powierzchnia zlewni 432 km², a średni spadek 19,1‰. Powstaje z połączenia dwóch potoków: Chochołowskiego i Kościeliskiego (źródła na wysokości 1500 m n.p.m. pod Wołowcem w Tatrach Zachodnich). Koryto Czarne Dunajca jest w pełni uregulowane (z korekcją progową) na odcinku od Koniówki do Czarne Dunajca, na pozostałych odcinkach zabezpieczone są jedynie bardziej zagrożone fragmenty brzegów. Czarny Dunajec płynie w korycie niemal prostolinijnym, o dużym spadku podłużnym około 12 - 15 ‰. Średni roczny przepływ w profilu Koniówka wynosi 4,69 m³/ sekundę. Południowo-wschodnią część gminy odwadniają potoki w dolinach Pogórza Gubałowskiego, łączące się w Potoku Wielki Rogoźnik, prawobrzeżnym dopływem Czarne Dunajca. Potoki lewobrzeżnej zlewni Czarne

Dunajca mają charakter wolno płynących cieków równinnych. Większość wód zbiera potok Piekielnik – dopływ Czarne Dunajca. Północno- zachodnia część gminy odwadniana jest do zlewni Orawy (zlewisko Morza Czarne). Wody zbierają potoki Piekielnik Orawski, Gruniki i Borowy. Odwadniają one torfowiska Baligówka oraz Małą i Wielką Puściznę. Większość dużych cieków zachowała naturalny charakter koryt, regulowanych jedynie lokalnie w miarę potrzeb.

Na terenie gminy Czarny Dunajec nie występują stałe akwenty wodne. Zasoby wodne oparte są na powierzchniowych wodach przepływowych oraz wodach podskórnych i podziemnych. Stan jakości wód powierzchniowych jest istotną informacją z punktu widzenia szeroko rozumianej ochrony środowiska. Według badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony

Środowiska w Krakowie w 2002 roku stężenia wszystkich wskaźników fizykochemicznych w wodach Czarnego Dunajca zaliczały je do I klasy czystości (Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim–2002 rok). W porównaniu do innych rzek w powiecie nowotarskim ocena ogólna jakości wód Czarnego Dunajca była najwyższa w Czarnym Dunajcu, a także w pozostałych rzekach występujących na obszarze powiatu Nowy Targ nie stwierdzono zagrożenia podwyższonymi stężeniami metali ciężkich oraz zasolenia. Pod tym względem wody omawianej rzeki należy zaliczyć do I klasy czystości.

Wody podziemne

Wielkość zasobów wód podziemnych warunkują nie tylko czynniki hydrometeorologiczne edaficzne i geologiczne decydujące o powstaniu horyzontów wodonośnych wód odziemnych, ale również czynniki antropogeniczne związane z melioracjami rolnymi, regulacją cieków wodnych, budową urządzeń hydrotechnicznych, młynówek, stawów, oczek wodnych itp. Obszar gminy cechuje się przeciętnymi warunkami infiltracji. Stąd też, większość zbiorników wód podziemnych charakteryzuje się średnią odnawialnością zasobów, przy zbliżonych zdolnościach retencyjnych zlewni. Średni współczynnik retencji strefy aktywnej wymiany dla całego obszaru szacuje się na 3–4%. Tempo odnawialności wód określa się na 5–10 lat.

Zasadniczy trzon omawianych zasobów tworzą 4 zbiorniki wód podziemnych rozczłonkowane fragmentarycznie na terenie większości powiatu nowotarskiego. Ich zasoby szacowane są ok. 137,5 tys. m³/d. Dzielą się one na zbiorniki wód porowych występujących w utworach piaszczysto-żwirowych oraz zbiorniki wód szczelinowo-porowych.

Głównym zbiornikiem wód podziemnych są czwartorzędowe utwory żwirowo-piaszczyste dna Kotliny Orawsko-Nowotarskiej. Został on zaliczony do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych pod nr 440 i nazwą „Dolina Kopalna Nowy Targ”. Zbiornik ten należy do najzasobniejszych w województwie małopolskim, a jego wody mają dobrą jakość (klasa Ib).

W północnej części gminy Czarny Dunajec występuje ponadto GZWP 439 „Zbiornik warstw Magura (Gorce)”, w utworach trzeciorzędowych fliszu karpackiego.

O wiele mniejsze zasoby zawierają aluwia dolin pozostałych cieków. Istotne znaczenie dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców mają też zbiorniki skalne w piaskowcach fliszu podhalańskiego (Pogórze Gubałowskie) i magurskiego (Działy Orawskie). Wyływy wód podziemnych – źródła, młaki, wycieki – są liczne, ale o małej wydajności, przeważnie poniżej

1 l/sek.

Wyniki badań monitoringowych ocena wskazują, że na terenie gminy Czarny Dunajec wody podziemne charakteryzują się niską jakością (III klasa). Jest to prawdopodobnie następstwem braku przestrzegania zasad ochrony środowiska przyrodniczego w minionych latach, a zwłaszcza w okresie intensywnego działania rolno-produkcyjnego.

Wody geotermalne

Są cennym źródłem energii cieplnej o cechach szczególnie pożądanym w warunkach gminy, jak:

- czystość ekologiczna;
- odnawialność;
- wielokierunkowość zastosowania (np. w celach leczniczo-zdrowotnych);
- tania (przy powszechnym wykorzystaniu).

Na terenie gminy istnieją nieczynne odwierty wód geotermalnych - w Ratułowie, Cichem i Czerwiennem oraz w Chochołowie o szczególnie wysokiej wartości - nawiercono tam wody o temperaturze 90°C i niskiej mineralizacji – obecnie wykorzystane w ramach realizowanego przedsięwzięcia „Miasteczko wodne – Witowskie Cieplice”.

Dla złoża wód geotermalnych ujętych odwiertem Chochołów PIG – 1, zgodnie z koncesją Ministra Środowiska nr 3/2011 z dnia 22 marca 2011 roku, ustanowiono obszar i teren górniczy „Witowskie Cieplice” o powierzchni 20,452892 km², położone na terenie gminy Czarny Dunajec i Kościelisko. Granice obszaru górniczego i terenu górniczego pokrywają się. Woda termalna będzie wydobywana odwiertem Chochołów PIG – 1 o zasobach w wysokości 120m³/h. Koncesja została udzielona na okres 25 lat. Zgodnie z zapisem w koncesji, rozpoczęcie działalności powinno nastąpić nie później niż do dnia 1 stycznia 2012 roku.

Rozdział 5:

ŚRODOWISKO I OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRZYRODY

Aspekty krajobrazowe

Krajobraz jest tym komponentem środowiska, który wpływa bezpośrednio na estetyzację obszaru zwiększając jego atrakcyjność przestrzenną i turystyczną. Krajobraz abiotyczny

gminy Czarny Dunajec jest odzwierciedleniem budowy geologicznej omawianego obszaru. Do głównych elementów rzeźby terenu zaliczyć możemy tutaj szerokie i wyrównane wierzchowiny, izolowane kopulaste wzniesienia, strukturalne progi o wysokościach względnych dochodzących do 150-200 m, twarde skały wapienne, większe osuwiska, doliny wciosowe i nieckowate, podcięcia erozyjne zboczy, a także terasy o wysokości powyżej 5 metrów i poziomy akumulacyjne stożka Czarnego Dunajca, kopuły wysokich torfowisk. Całość rozciąga się w ramach geomorfologicznych regionów – Kotliny Orawskiej, Działów Orawskich, Pasa Skalicowego i Pogórza Gubałowskiego.

Brama Sieniawska jest wyraźnym obniżeniem w łuku Beskidów pomiędzy Pasmem Babiogórskim a Gorcami. Szereg niewysokich, podłużnych grzbietów rozdzielają doliny Raby, Skawy, Czarnej Orawy i dopływy Czarnego Dunajca. Dopływy Skawy i Raby wcięły się głębiej w teren niż dopływy Czarnej Orawy i Czarnego Dunajca. Różnica w wysokościach baz tych dolin sięga dziś nawet 100 metrów. Wyraźnie różnicuje to krajobraz obszaru. Doliny Czarnej Orawy mają bardziej łagodną rzeźbę, zaś doliny górnej Raby są głębokie, mają strome i niewyrównane spadki podłużne. Działy Orawskie mają natomiast rzeźbę niskich gór, ale ku kotlinie opadają wysokim i stromym progiem. Doliny mają wyrazistą rzeźbę jedynie w górnych odcinkach, dalej są już nieckami o szerokich, często zabagnionych wylotach.

Kotlina Orawska jest obniżeniem śródgórskim o założeniach tektonicznych. Dzisiejszą wierzchnią jej pokrywę tworzy rozległy młodo czwartorzędowy stożek napływowy Czarnego Dunajca. Nasada tego stożka zaczyna się w Chochołowie. Jego obecna rzeźba ma więc podłoże akumulacyjne, ale ornament erozyjny. Przeobrażenie erozyjne są tu jednak niewielkie. Rozległa równina Kotliny Orawskiej jest łagodnie pochylona. W jej krajobrazie najbardziej charakterystycznymi formami są wysokie torfowiska. Zajmują one blisko 25% powierzchni Kotliny i o kilka metrów przewyższają płaską równinę stożka Czarnego Dunajca.

Pogórze Gubałowskie ma cechy wyżyny w której szerokie wierzchowiny kontrastują z młodą rzeźbą dolin. Grzbiety te ciągną się aż do Kotliny Orawskiej sukcesywnie obniżając swoją wysokość od około 1200 do 750 m n.p.m. Stoki Pogórza są długie, przeważnie wypukłowlęśte i słabo nachylone ku dolinom. Bardziej strome są zbocza dolin, szczególnie w dolinach bocznych Bystrego i Cichego oraz w przełomie przez próg Pogórza. Częstymi elementami krajobrazowymi są osuwiska występujące na stokach. Największe z nich znajduje się w Cichem Górnym i ma blisko 2 kilometry długości i około 0,8 km szerokości. Nisza tego

osuwiska o głębokości kilku metrów dochodzi do wierzchowiny Zimnego Wierchu. Duże i głębokie osuwiska rozwinęły się także pod Kotelnicą i w źródłowym leju Cichego, na wschodnim i południowym stoku Beskidu w Chochołowie oraz na Kozielcu pod równią Bachledówki. Mniejsze osuwiska natomiast można spotkać w lejach źródłowych w większości bocznych dolin występujących w gminie. Stoki i zbocza dolin są gęsto rozcięte dolinami wciosowymi lub płytko wądołami. Ich sieć powstała w strefie łupkowego podłoża przed progiem Pogórza od Wierchowiny Pasieki w Cichem po Takuśki – Morawy w Czerwiennem. Pośród biotycznych elementów krajobrazowych najważniejszym jego elementem są lasy zajmujące podmokłe dno Kotliny Orawskiej. Są to tak zwane Bory Czarnodunajeckie - prawdziwa perła, unikatowa jednostka geobotaniczna w skali całych Karpat. Miejsca mniej zawodnione zajmują lasy sosnowo-świerkowe, a także bór bagienny, gdzie występują bogate florystycznie stanowiska, głównie mchów i krzewinek niskopiennych (borówki bagiennej, czarnej, brusznicy itp.). W częściach najbardziej uwilgotnionych lub wręcz podmokłych znaleźć można wysokie torfowiska. Niski stopień zalesienia gminy jest pozornym mankamentem przestrzennym, powoduje bowiem wyeksponowanie wymienionych powyżej elementów biotycznych jako cennych składowych krajobrazu omawianego obszaru. Wyraźnie odcinają się one od pozostałego bardziej urzeźbionego i zalesionego obszaru karpackiego.

Podsumowując, krajobraz i rzeźbę terenu w gminie Czarny Dunajec zaliczyć można do zróżnicowanych. Elementem charakterystycznym jest wypłaszczenie terenu w środkowej części gminy, a także wciąż niezmiernie interesujące i charakterystyczne przyrodniczo, aczkolwiek pomału degradowane tereny torfowiskowe. Takie ukształtowanie i rzeźba terenu, przy jednocześnie dużej naturalnej bioróżnorodności i ciekawych układach krajobrazowych wyeksponowanych na tle masywu tatrzańskiego plasuje omawianą gminę w grupie obszarów atrakcyjnych krajobrazowo. Aspekty te wymagają jednak odpowiedniego wypromowania. Wtedy też staną się specyficznym magnesem dla turystów krajowych i zagranicznych.

Zasoby i walory przyrodnicze

Obszar gminy jest silnie zróżnicowany pod względem szaty roślinnej. Wynika to z jego różnorodności geomorfologicznej, glebowej i klimatycznej oraz wpływu działalności gospodarczej człowieka.

Ze względu na wzniesienie nad poziom morza cały obszar należy do piętra regła dolnego, z potencjalną dominacją buczyny karpackiej *Dentario glandulosae* -Fagetum oraz sosnowych borów bagiennych na terenach torfowiskowych. Rzeczywisty układ roślinności naturalnej jest odmienny od potencjalnego w wyniku nasadzeń drzew iglastych, przede wszystkim świerka na stokach i wierzchowinach. Lasy zajmują około 15% powierzchni gminy. Większe ich skupiska zajmują obszary wyłączone spod bezpośredniej gospodarki rolno-pasterskiej i obejmują najwyższe i najbardziej strome części stoków oraz górne odcinki dolin. W obrębie gminy ciągną się one w około wierzchowinowym pasie lejów źródłowych dopływów potoków Bystrego i Cichego. Większe ich kompleksy są jedynie na Bachledówce i Zadkowskim Wierchu. Bardziej zwarte i większe połacie lasów występują na wierzchowinach i stokach Działów Orawskich. Dna dolin rzecznych porośnięte są lasami łągowymi ze związku *Alno-Ulmion* z dominacją olszy czarnej *Alnus glutinosa*.

Wylesienie Pogórza jest bardzo duże a płaskie wierzchowiny nawet powyżej 900-1000 m n.p.m. zajmują uprawy rolne. Większe ich kompleksy są jedynie na Bachledówce i Zadkowskim Wierchu. Bardziej zwarte i większe połacie lasów są na wierzchowinach i stokach Działów Orawskich (Bukowina – Podszkle 38%).

Lasy na Pogórzu i Działach są głównie świerkowe, z małą domieszką jodły (Ostrysz, Żeleźnica). W dolinach rzecznych występują drzewa liściaste (a głównie: jesion, olcha, wierzba, rzadziej spotyka się tu lipy, brzozy, jawory i dęby). Dno Kotliny Orawskiej porastają lasy sosnowo-świerkowe, a przy płytszym zaleganiu zwierciadła wody gruntowej rozwija się tzw. bór bagienny. Użytki zielone w gminie Czarny Dunajec w zdecydowanej większości występują na siedliskach grądowych, co wynika głównie stąd, że występują one na byłych obszarach gruntów ornych, które w ostatnim dziesięcioleciu z powodów nieopłacalności roślin uprawnych przetransformowano świadomie na użytki zielone względnie nastąpiło to samoczynnie przez odłogowanie i samozadarnienie w procesie naturalnej sukcesji roślinnej. Na stokowych użytkach zielonych zaliczanych do łąk właściwych, czyli korzystających wyłącznie z wód opadowych najczęstszymi składnikami runi są: mietlica pospolita, kostrzewa łąkowa, kupkówka pospolita, kostrzewa czerwona, wiechlina łąkowa, tymotka łąkowa, konietlica łąkowa, tomka wonna, a w warunkach niewielkich wzniesień terenu n.p.m. także rajgras wyniosły. Z roślin motylkowatych często występują: koniczyny (łąkowa, biała, pogięta i drobnogłówkowa), wyki (ptasia, kosmata, płotowa), a także bardzo liczne gatunki roślin

dwuliściennych jak: brodawniki (jesienny i pospolity), mniszek, przytulie (łąkowa i wiosenna), głowienka pospolita, pępawa dwuletnia, dziurawiec czworoboczny, szczaw zwyczajny, jaskier ostry, babka lancetowata, złocień pospolity, przetacznik ożankowy, krwawnik pospolity, przywrotniki itp.

Użytki zielone na siedliskach grądów podmokłych występują zarówno na płaskich obniżeniach terenu, jak też na powierzchniach pozostałych po wyeksploatowanym torfie, gdzie wody opadowe gromadzą się i przez jakiś czas stagnują na powierzchni. Głównymi składnikami runi są tu wetnianka pochwowa oraz turzyce, sity, higrofilne gatunki motylkowatych i innych dwuliściennych. Z turzyc spotyka się w tych warunkach siedliskowych przede wszystkim turzycę pospolitą, siwą, prasowatą, zajęczą, pęcherzykowatą, dziubkowatą, owłosioną i inne. Grupę traw prezentują: wyczyniec łąkowy, śmiełek darniowy, wiechlina błotna, wiechlina zwyczajna, mietlica olbrzymia, wiechlina łąkowa, kłosówka wełnista, grzebienica pospolita, a rzadziej także tymotka łąkowa i mozga trzcinowata. Bardzo liczne są również zioła i chwasty, a mianowicie; przywrotnik ostroklapowy, jaskry (rozłogowy i ostry), gorczycznik pospolity, knieć błotna, rzeżucha łąkowa, świerżbek korzenny, ostrożeń błotny, o. łąkowy, pępawa błotna, kukułka szerokolistna, skrzyp błotny, przytulia pospolita, firletka poszarpana, mięta nadwodna, niezapominajka błotna, rzepicha błotna, szczaw zwyczajny, więzówka błotna, czyściec błotny, przetacznik ożankowy i inne.

Stosunkowo nieznaczny udział w runi mają rośliny motylkowy reprezentowane przez takie gatunki jak: koniczyna biała i białoróżowa, groszek łąkowy i komonica błotna. Pospolicie natomiast występują sity: skupiony, rozpierzchły, członkowaty, ściśniony, cienki i siny. Miejscami tworzą one skupiska wypierające inne rośliny prawie zupełnie. Wartość gospodarcza i pokarmowa użytków zielonych na grądach podmokłych jest znacznie mniejsza niż użytków zielonych na siedliskach grądów właściwych. Wyjątkiem pod tym względem są niewielkie na ogół płaty z dominacją wyczyńca łąkowego i wiechliny łąkowej. Na niską wartość paszową runi siedlisk podmokłych wpływają w dużej mierze turzyce, sity oraz takie rośliny zielne jak jaskry i ostrożeń, a szczególnie ostrożeń błotny.

Nie trudne do zauważenia na terenie gminy Czarny Dunajec są też siedliska grądów zubożałych, chociaż faktycznie nie zajmują zbyt dużych obszarów. Zazwyczaj występują na glebach mineralnych nieco wyniesionych ponad przyległe tereny łąkowo-pastwiskowe w

poobliżu borów sosnowych i świerkowych. Głównym komponentem runi grądów zubożałych jest trawa oligotroficzna, jaką jest bliźniczka psia trawka. Tworzy ona najczęściej zwartą pokrywę roślinną o niskiej runi już w połowie lata zaczynającej podsychać pomimo wyraźnie opóźnionego na wiosnę ruszania wegetacji. Niewielką domieszkę w tym bliźniczyskowym zbiorowisku stanowią także inne małowartościowe pod względem paszowym trawy, a to: izgrzyca przyziemna, kostrzewa czerwona i owcza, a także o wiele rzadziej mietlica pospolita. W zbiorowiskach grądów zubożałych rośliny motylkowate z reguły nie występują, a inne gatunki roślin dwuliściennych również stanowią niewielką domieszkę nie mającą znaczenia. Najczęściej są to: jastrzębiec leśny, ukwap dwupienny, borówki (czarna i brusznic), wrzos pospolity, pięciornik kurze ziele, przetacznik leśny. Stałym komponentem runi grądów zubożałych opanowanych przez bliźniczkę psią trawkę jest turzyca pigułkowata. Prawdziwą ozdobę tych jednolitych szarobrunatnych runi bliźniczysk stanowią pojawiające się z rzadka goryczki (krótkołodygowa i trojeściowa), a także różowo-kwitnący przez długi czas gnidosz rozestany. Ruń grądów zubożałych pozbawiona jest prawie zupełnie walorów pokarmowych i apetyczności. Dlatego przeważnie nie jest użytkowana. Jej wartość gospodarcza polega więc przede wszystkim na gęstym pokryciu powierzchni, co w warunkach stokowych bardzo skutecznie zapobiega erozji gleb.

Wyjątkową wartość ponadregionalną pod względem florystycznym i fitosocjologicznym posiadają zbiorowiska torfowisk wysokich obejmujących Torfowiska Orawsko-Nowotarskie (PLH120016 i PLB120007), wchodzące w skład obszaru Natura 2000. Torfowiska te w 57,4% znajdują się na terenie Gminy Czarny Dunajec. Pozostałą część, około 74% powierzchni gminy, zajmują się znajdujące się pod bezpośrednim wpływem człowieka użytki rolne: pola uprawne, łąki kośne, pastwiska i odłogi. Około 1% powierzchni zajmują zbiorowiska ruderalne oraz kamieńce i zarośla nadpotokowe.

Gmina charakteryzuje się dużą różnorodnością siedlisk, zarówno na terenach otwartych jak i zalesionych. Jednak większość zwierząt tych terenów, to gatunki pospolite, występujące na niżu niemal w każdym siedlisku. Zajmujący dużą powierzchnię zespół przyrodniczy leśno - torfowiskowo - łąkowy, jest siedliskiem kilku gatunków zwierząt, które z uwagi na rzadkość występowania i zagrożenie całkowitym wyginięciem znalazły się w polskiej czerwonej księdze zwierząt. Żyją tu m. in. objęte ochroną gatunkową głuszec Tetrao urogallus, i cietrzew Tetrao tetric (największa populacja w Polsce - tokowiska obejmują duże obszary rolne w sąsiedztwie

terenów leśno-torfowiskowych, sowa błotna (*Asio flammeus*), sowa uszata (*Asio otus*), myszołów włochaty (*Buteo lagopus*), krzyżodziób swierkowy (*Loxia curvirostris*), srokosz (*Lanius excubitor*), błotniak zbożowy (*Circus cyaneus*), pojawiają się również orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), błotniak stepowy (*Circus macrourus*) oraz motyl nadobnica alpejska *Rosalia alpina*, należące do najbardziej zagrożonych wyginięciem gatunków naszej fauny. Obszar gminy jest atrakcyjny dla łowiectwa. Wg danych z obwodów łowieckich tereny te zamieszkuje jeleń, sarna, dzik, wilk, lis oraz drobna zwierzyna łowna.

Obszar gminy Czarny Dunajec wyróżnia się bogactwem i urozmaiceniem krajobrazu. Ma to związek z położeniem w obrębie trzech regionów geograficznych, różniących się rzeźbą, a także sposobem użytkowania i pokryciem terenu. Dominują elementy krajobrazu kotlin śródgórskich i pogórzy typu kulturowo – leśnego bez zabudowy, gdyż układy osadnicze są zdecydowanie drugorzędny elementem krajobrazu.

W obrębie gminy wyróżniają się następujące typy krajobrazu (z południa na północ):

- grzbiety wysokiego pogórza (Pogórza Gubałowskiego), obejmują południowy rejon gminy z wyraźnie zarysowanymi kopulastymi formami najwyższych wzniesień, dominujące nad przylegającą od północy równiną Kotliny Orawsko-Nowotarskiej. Grzbiety Pogórza nie wyróżniają się jako samodzielne dominanty krajobrazowe, gdyż stanowią przedpole widoku panoramy Tatr w kierunku południowym i wysokich wzniesień Beskidów (Babia Góra, Pilsko) w kierunku północnym,

- równiny dna kotliny śródgórskiej, Kotliny Orawsko-Nowotarskiej o płaskiej lub nieznacznie pofalowanej powierzchni. Głównym elementem krajobrazu są rozległe płaszczyzny borów, rozłogi pól uformowanych w długie wąskie działki oraz tereny osadnicze w większości o formach skupionych. Duże powierzchnie zachowanych jeszcze torfowisk wyróżniają się wyraźnie jedynie w krajobrazie terenów leśnych,

- Działów Orawskich o rzeźbie średniego i wysokiego pogórza, są enklawą krajobrazu kulturowego rolno – osadniczo - leśnego. Na skutek niewielkiej powierzchni lasów i położenia większości terenów zabudowanych w dolinach, dominuje tu krajobraz rolniczy.

Wysokie wartości krajobrazowe i widokowe, charakterystyczne dla obszaru gminy, wynikają z ukształtowania terenu i dostosowanego do niego sposobu zagospodarowania, co przejawia się:

- wykorzystaniem dogodnych dla rolnictwa i osadnictwa łagodnie ukształtowanych, wierzchowinowych partii Pogórza, czego wynikiem są liczne otwarte tereny na wierzchowinach i niższych grzbietach z licznymi punktami i ciągami widokowymi,
- prowadzeniem dróg z wykorzystaniem wierzchowin i grzbietów, co nadaje im charakter ciągów widokowych,
- bogactwem płaszczyzn ekspozycji widokowej zwłaszcza dalekich widoków panoramicznych i wewnątrz krajobrazowych o różnorodnym pokryciu i formach użytkowania.

Gleby

Gleby w gminie Czarny Dunajec rozwinęły się ze zwietrzelin skał macierzystych lub nanosów rzecznych. Część południowa to dominacja gleb utworzonych ze zwietrzelin fliszu. Są to kwaśne średnie i ciężkie gliny o istotnie zróżnicowanej miąższości (od kilkudziesięciu centymetrów do kilku metrów).

Fliszowe Pogórze i Działy Orawskie zalegają głównie gleby brunatne. Wśród nich najwięcej jest wyługowanych i kwaśnych, wytworzonych ze skał o spoiwie niewęglanowym. Są one podłożem większości użytków rolnych we wszystkich wsiach, szczególnie w Czerwiennem (86%), Ratułowie (85%), Odrowążu (79%) i Bukowinie-Podszklu (78%). Gleby brunatne wyługowane ze skał o spoiwie węglanowym występują w znikomych ilościach (1-2%), jedynie w Starem Bystrem na wychodniach wapieni pasa skałkowego ich udział wzrasta do około 10%. Podobnie małą powierzchnię zajmują brunatne gleby deluwialne (3-5%), wypełniające dna dolin bocznych oraz podnóża zboczy. Z uwagi na ich większą żyzność są glebami najlepszymi w całej gminie. Gleby bielcowe i pseudobielcowe zajmują powierzchnię szacowaną na 3-5%. W obniżeniach terenu, przy większej wilgotności podłoża, występują gleby glejowe deluwialne, torfowo-mułowe, murszowe i torfy niskie. Ich udział wśród gleb użytkowanych rolniczo jest zbliżony do bielcowych i nie przekracza 5%. Dno Kotliny Orawskiej pokrywają gleby powstałe w wyniku procesów fluwialnych. Są to płytkie mady gliniasto-kamieniste podścielone aluwiami. Na wyższej terasie rzeki (5-7 m) są one bardziej miększe, gliniaste lub torfowe. Południową i wschodnią część tej terasy, po obu stronach Czarnego Dunajca zajmują gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne, podścielone gliniastymi piaskami. W zachodniej i północnej części podmokłej czarnodunajeckiej równiny powstał rozległy kompleks gleb torfowych, torfowomurszowych, murszowo-mineralnych,

murszowych i mad glejowych, które są podścielone nieprzepuszczalnymi glinami ilastymi. Zasobność gleb na terenie gminy jest niska. Najśłabsze są gleby torfowe, murszowe i glejowe (klasa VI, V). Mało urodzajne są także bielice oraz mady (IV-VI), zajęte głównie pod użytki zielone. Bardziej żyzne są gleby brunatne (IV-V), a zwłaszcza ich deluwia (III31 IV). Najlepsze gleby w całej gminie ma Stare Bystre, ale występują tu jednocześnie największe lokalne kontrasty ich żyzności. Niezłe gleby znajdują się na Działach Orawskich, zwłaszcza w niższej części (Załuczne, Odrowąż, Pieniążkowice, Dział). Ich warunki wilgotnościowe są zbliżone do optymalnych. W obrębie Kotliny bardziej żyzne gleby występują w części południowej, zachodniej i wschodniej (Koniówka, Podczerwone, Wróblówka), natomiast sam Czarny Dunajec ma gleby bardzo słabe. Gleby pogórskiej części gminy są najśłabsze. W Czerwiennem, Ratułowie, Cichem i części Chochołowa gleby klasy IV nie zajmują nawet 25% powierzchni użytkowanej rolniczo, a około 50% gruntów zaliczana jest tam do klasy V. Na Działach i Pogórzu gleby są silnie narażone na denudację powierzchniową (20-60%) i trudne do uprawy mechanicznej. W.I.O.Ś. Kraków dysponuje 17 punktami kontrolnymi badającymi stan zanieczyszczenia gleb. Najbliżej położonym od gminy Czarny Dunajec punktem pomiarowo-kontrolnym jest punkt nr 419 (gmina Jabłonka, zlewnia rzeki Czarna Orawa), który z racji położenia charakteryzuje również stany gleb czarnodunajeckich na zanieczyszczenia metalami ciężkimi, siarką oraz wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi. Z dotychczasowych badań wynika, że w punkcie nr 419 w przypadku wszystkich badanych składników (kadm, nikiel, miedź ołów, cynk oraz WWA) stwierdzono w 2002 roku najniższy, bo zerowy stopień zanieczyszczenia gleb określanego jako zawartość naturalna. Jedynie w przypadku związków siarki poziom zanieczyszczenia był nieco wyższy i kwalifikowany jako gleby słabo zanieczyszczone.

Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

Użytki rolne zajmują ok. 74% powierzchni gminy. Na terenie gminy dominują gleby V i VI klasy bonitacyjnej. Zajmują one ok. 76% powierzchni użytków rolnych. Gleby IV klasy bonitacyjnej występują głównie w Kotlinie Orawsko-Nowotarskiej i zajmują ok. 23% powierzchni użytków rolnych. Gleby chronione ustawowo obejmują duże powierzchnie, ponieważ zaliczają się do nich wszystkie gleby pochodzenia organicznego, występujące w otoczeniu torfowisk jak również same torfowiska. Wśród kompleksów rolniczej przydatności gleb największy udział mają kompleks owsiano-ziemniaczany oraz owsiano-pastewny górski.

Na Pogórze Gubałowskim i Działach Orawskich zalegają głównie gleby brunatne, wyługowane i kwaśne, wytworzone ze skał o spoiwie niewęglanowym. W obniżeniach terenu występują gleby glejowe deluwialne, torfowo-mułowe, murszowe i torfy niskie. Dno Kotliny pokrywają płytkie mady gliniasto-kamienne podścielone aluwiami. Na wyższej terasie rzeki (5-7 m) są one bardziej miększe, gliniaste lub torfowe. Południowa i wschodnią część tej terasy, po obu stronach Czarnego Dunajca zajmują gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne, podścielone gliniastymi piaskami. W zachodniej i północnej części podmokłej równiny Czarnego Dunajca powstał rozległy kompleks gleb torfowych, torfowo-murszowych, murszowo-mineralnych, murszowych i mad glejowych, które są podścielone glinami ilastymi. W rezultacie procesów historycznych na obszarze gminy ukształtował się skomplikowany ustrój rolny. Działki poszczególnych gospodarstw położone są we wsiach na różnych niwach (ustrój niwowy). Istnieją specyficzne dla tego terenu wspólnoty urbarialne.

Aktualna ewolucja w uprawie ziemi zmierza w kierunku przekształcenia coraz większych powierzchni dawnych gruntów ornych w trwałe użytki zielone. Duże powierzchnie dawnych gruntów ornych zajmują ekstensywnie użytkowane użytki zielone, koszone jeden raz w roku lub całkowicie odłogowane. Na nich rozpoczyna się proces sukcesji roślinności drzewiastej.

Tereny leśne na obszarze gminy Czarny Dunajec zajmują stosunkowo niewielki obszar. Głównie występują drzewostany świerkowo-sosnowe zwane borami. Występują zarówno na glebach mineralnych, jak też organicznych, a szczególnie nie wyeksploatowanych torfowiskach wysokich. W tych warunkach przeważa drzewostan sosnowy czyli bór bagienny utworzony głównie z rzadko rosnących sosen najczęściej kilkudziesięcioletnich, chociaż ze względu na małe przyrosty wcale na to nie wyglądających. Pojawiają się tu również w dużych ilościach siewki sosny, które zupełnie dobrze się rozwijają i rosną. Świerki w tych drzewostanach są bardzo rzadkie. Nieco liczniejsze natomiast są brzozy, a osiki i jarzębiny spotyka się pojedynczo. Bory świerkowo-sosnowe zarówno na glebach mineralnych, co mamiejscie głównie na stokach, jak też na glebach torfowych występujących w Kotlinie. Są to przeważnie jednorodne drzewostany świerkowe w III klasie wiekowej z niewielką domieszką sosny. Na ich obrzeżach występują brzozy, a w miejscach nieco obniżonych i wilgotniejszych także wierzby i olszyny. Ogólnie można powiedzieć, że stan sanitarny większości drzewostanów świerkowych jest niezadowalający. Szpilki nie mają koloru normalnej zieleni,

ale są pożółkłe i brązowiejące. Wiele drzew usycha z niewiadomego powodu. Najstarsze drzewostany wyglądają na chore. Występujące gdzieś tam, także poza lasem modrzewie, również pod względem sanitarnym nie wyglądają dobrze. W niektórych miejscach, a głównie na gruntach ornym rosną młodniki brzoźowo-świerkowe powstałe z samozalesienia, które rosną dynamicznie.

Obszary prawnie chronione

Cała powierzchnia gminy Czarny Dunajec zaliczana jest do obszaru chronionego krajobrazu. Oprócz tego na jej obszarze znajduje się 10 pomników przyrody. W gminach sąsiadujących znajdują się 2 rezerваты przyrody - stanowiska świerczyny bagiennej z olszą oraz chronionych lub rzadkich subalpejskich gatunków ziołoroślowych w gminie Jabłonka oraz skała wapienna z bardzo bogatą fauną górną jurajską typu alpejskiego w gminie Nowy Targ. Również w gminie Jabłonka znajduje się fragment otuliny Babiogórskiego Parku Narodowego. Taki rozkład prawnych obszarów chronionych w gminie jest odzwierciedleniem struktury tych obszarów w całym powiecie nowotarskim. Obszary chronionego krajobrazu bowiem zajmują w powiecie aż 76,7% jego powierzchni. Są to obszary ocenione, jako tereny o wysokich walorach przyrodniczych, wymagających prowadzenia w ich granicach działań proekologicznych. Tylko 6,6% powierzchni powiatu to parki krajobrazowe, 3,22% parki narodowe i zaledwie 0,2% rezerваты przyrody. Zwraca uwagę fakt, że w omawianej gminie nie występują tzw. użytki ekologiczne. Do tej formy ochrony walorów środowiskowych należałoby włączyć wcześniej wspomniane torfowiska wysokie oraz niektóre obszary leśne. Utworzenie użytków ekologicznych pozostaje całkowicie w zasięgu gminnych władz samorządowych, stąd też zagadnienie to należałoby podjąć z myślą o formie przejściowej przed utworzeniem bardziej rygorystycznych sposobów chronienia cennych przyrodniczo obszarów.

Obszary NATURA 2000

Europejska Sieć Ekologiczna jest to system ochrony zagrożonych elementów różnorodności biologicznej na terenie krajów należących do Unii Europejskiej. Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest:

- zachowanie zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy oraz
- typowych i powszechnych siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla regionów biogeograficznych.

W Polsce występują 2 z 9 regionów: kontynentalny i alpejski. Każdy region posiada sporządzoną listę referencyjną siedlisk przyrodniczych i gatunków, dla których należy utworzyć obszary Natura 2000 w podziale na regiony biogeograficzne.

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 są:

- dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków,
- dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Sieć Natura 2000 tworzą dwa typy obszarów:

- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO),
- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Dyrektywa Siedliskowa nie określa sposobów ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków, ale nakazuje zachowanie tzw. właściwego stanu ich ochrony. W odniesieniu do siedliska przyrodniczego oznacza to, że:

- naturalny jego zasięg nie zmniejsza się,
- zachowuje ono specyficzną strukturę i swoje funkcje ekologiczne,
- stan zachowania typowych dla niego gatunków jest właściwy.

W odniesieniu do gatunków właściwy stan ochrony oznacza natomiast, że:

- zachowana zostaje liczebność populacji, gwarantująca jej utrzymanie się w biocenozie przez dłuższy czas,
- naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się,
- pozostaje zachowana wystarczająco duża powierzchnia siedliska gatunku.

Na terenie gminy Czarny Dunajec znajdują się wymienione poniżej obszary Natura 2000:

- Torfowiska Orawsko-Nowotarskie – PLB120007, PLH120016 (obszary tożsame wyznaczone na podstawie dyrektyw „ptasiej” i „habitatowej”),
- Czarna Orawa PLH120002.

Obszar Natura 2000 PLH 120016

Jest to jeden z największych w Polsce kompleksów zbiorowisk torfowiskowych. Stwierdzono tu występowanie 12 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG i 12 gatunków z załącznika II Dyrektywy. W obrębie obszaru znajduje się jedno zaledwie 3 potwierdzonych w ostatnich latach stanowisk *Coenagrion ornatum* w Polsce (dane z 2001 r.). Występuje tu wiele rzadkich, zagrożonych i chronionych gatunków roślin naczyniowych. Obszar ważny dla ochrony bioróżnorodności: w ciekach na terenie torfowisk występują rasy (podgatunki) ryb uznane za specyficzne dla tych wód. Są to: płoć karpacka *Rutilus rutilus carpathorossicus*, kiełb dunajski *Gobio gobio obtusirostris* i certa *Vimba vimba carinata*. Jest to jedyne znane miejsce występowania czerwca *Ericococcus podhalensis*. Występuje tu jedna z 3 najliczniejszych w Polsce populacji szlaczkonია torfowiskowego *Colias palaeno*; ma tu swoje stanowiska także kilka innych, zagrożonych w skali kraju gatunków bezkręgowców. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków, zwłaszcza cietrzewia.

Obszar Natura 2000 PLB 120007

W obrębie obszaru występuje co najmniej 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 4 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla cietrzew (PCK) - ca 10% populacji krajowej (C6), co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: błotniak łąkowy, błotniak zbożowy (PCK), bocian czarny i puchacz (PCK); w stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występuje bocian biały i głuszc (PCK).

Obszar Natura 2000 PLH 120002

Obszar Natura 2000 Czarna Orawa – PLH120002 obejmuje pionierską roślinność na kamieńcach górskich potoków, ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*), ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion*). Stwierdzono tu również występowanie 5 gatunków ryb i kumaka górskiego z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

Południowo-małopolski Obszar Chronionego Krajobrazu

Obejmuje powierzchnię całej gminy. Utworzony został jako *Obszar Chronionego Krajobrazu Województwa Nowosądeckiego* rozporządzeniem nr 27 Wojewody Nowosądeckiego z dnia 1 października 1997 r. (Dz. Urz. Woj. Nowosądeckiego Nr 43, poz. 147), następnie, już z nową nazwą, rozporządzeniem Nr 92/06 Wojewody Małopolskiego z dnia 24 listopada 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego Nr 806 poz. 4862), a od 2012 roku funkcjonuje na mocy uchwały Nr XVIII/299/12 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 27 kwietnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego, poz. 1194) w sprawie *Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu*. W granicach Obszaru zakazuje się realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Zakaz nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę Obszaru, nie dotyczy obszarów, na których dopuszczono wydobywanie do celów gospodarczych skał, objętych koncesjami wydanymi na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228 póź. 1947 z późn. zm.) oraz ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia. Zakaz nie dotyczy także wykonywania koniecznych prac ziemnych bezpośrednio związanych z realizacją dopuszczalnych robót budowlanych.

Klimat

Warunki klimatyczne gminy Czarny Dunajec są przestrzennie zróżnicowane – determinuje je ukształtowanie powierzchni i wzniesienie terenu. Pojawiają się charakterystyczne dla obszarów górskich piętra klimatyczne [Hess, 1965]. I w Beskidzie Orawsko-Podhalańskim, i w na Pogórzu Gubałowskim najbardziej charakterystyczne jest piętro umiarkowane chłodne ze średnią roczną temperaturą powietrza od +4 do +6 stopni Celsjusza. Mimo faktu, że Kotlina Orawsko-Nowotarska leży w hipsometrycznej strefie piętra umiarkowanie ciepłego, to wyróżnia się ona indywidualnymi cechami klimatu, tzw. odmianą klimatu dolin i kotlin. W okresie zimowym oznacza to tworzenie się często zastoiska zimnego powietrza z możliwymi

zamgleniami. Skutkiem są inwersje temperatury (wzrost temperatury wraz ze wzrostem wysokości n.p.m.). Latem znów Kotlina jest cieplejsza i suchsza od otaczających wzniesień. Należy zatem spodziewać się okresowego występowania wyraźnie zróżnicowanych warunków pogodowych. Kotlina Orawsko-Nowotarska otrzymuje rocznie poniżej 800 mm opadów [Paszyński, Niedźwiedź, 1991]. Sumy opadów wyraźnie wzrastają na okalających ją grzbietach, osiągając na najwyższych szczytach Tatr ponad 1800 mm.

Zagrożenia środowiska

Tereny zalewowe

W opracowaniu „Studium określające granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią dla terenów nieobwałowanych w zlewni Czarnego Dunajca do ujścia Popradu”, wykonanym przez Dyrektora RZGW w Krakowie, zostały określone granice zalewów od Czarnego Dunajca, Piekielnika, Wielkiego Rogoźnika oraz potoków Cichy i Bystry, o prawdopodobieństwie przewyższenia $p = 0,2\%$, $p = 1\%$, $p = 3,33\%$, $p = 5\%$, $p = 10\%$, $p = 20\%$, $p = 50\%$. Granica zalewów $p = 1\%$, wskazana na planszach graficznych studium, stanowi jednocześnie granicę obszarów szczególnego zagrożenia powodzią. Na obszarach tych obowiązują zakazy, nakazy, ograniczenia i dopuszczenia wynikające z przepisów odrębnych dotyczących ochrony przed powodzią. Obszary zagrożenia powodziowego obejmują terasę zalewową Czarnego Dunajca i drobne fragmenty terasy nadzalewowej. Dzięki bardzo dużemu spadkowi i prostoliniowości koryta (fragment koryta jest uregulowany), fale powodziowe przemieszczają się w dół rzeki bardzo szybko. Dzięki temu Czarny Dunajec nie stanowi, z wyjątkiem powodzi katastrofalnych, poważniejszego zagrożenia dla sąsiadującej zabudowy. Wskutek gwałtowności przebiegu wezbrań i dużej energii erozyjnej, wezbrania powodują częste zmiany przebiegu koryt rzek łącznie z podcinaniem skarp terasy nadzalewowej. Niszczeniu ulegają również budowle regulacyjne w korycie. Zdecydowana większość potoków płynie w dość głębokich i ustabilizowanych korytach, nie powodując istotniejszego zagrożenia powodziowego. Jednak w dolnym biegu większych potoków występują zagrożenia dla zabudowy znajdującej się często w bezpośredniej bliskości koryt. Ewentualne zagrożenie zabudowy położonej w pobliżu potoków wynika również z niebezpieczeństwa erozji - rozmycia brzegów koryt. Obowiązujący plan miejscowy ustala

zasadę ochrony przed zabudową terenów położonych w zasięgu wód p=1%, dopuszczając funkcjonowanie zabudowy już istniejącej położonej w zasięgu tych wód.

Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych

Występujące na terenie gminy grunty oraz cechy rzeźby terenu powodują, że na większości obszaru nie stwarzają one utrudnień w posadowieniu obiektów budowlanych. Występujące lokalnie zagrożenia związane są z ruchami grawitacyjnymi mas ziemnych (osuwiska), które mogą się rozwijać na fliszowych stokach Pogórza Gubałowskiego i Działów Orawskich. Ruchy te obejmują przeważnie pokrywy zwietrzelinowe, rzadziej podłoże skalne. Lokalnie w dolinach potoków, może występować niszczenie brzegów wskutek erozji bocznej lub wgłębnej. Do obszaru gminy Czarny Dunajec opracowywana jest obecnie przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie, Oddział Karpacki w Krakowie, Mapa osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi. W studium uwzględniono, na podstawie opracowania ekofizjograficznego, obszary osuwiskowe z następujących materiałów: opracowania Dyrektora RZGW w Krakowie pt. „Studium określające granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią dla terenów nieobwałowanych w zlewni Czarnego Dunajca do ujścia Popradu” oraz z obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Dunajec.

ROZDZIAŁ 6

BUDOWA GEOLOGICZNA

Pod względem fizjograficznym obszar gminy Czarny Dunajec położony jest w obrębie mezoregionów: Pogórza Spisko – Gubałowskiego i Kotliny Orawsko - Nowotarskiej należących do makroregionu Obniżenie Orawsko - Podhalańskie w podprovincji Centralne Karpaty Zachodnie oraz Beskidu Orawsko - Podhalańskiego należącego do makroregionu Pogórze Zachodniobeskidzkie, w podprovincji Zewnętrzne Karpaty Zachodnie. Teren gminy ma zróżnicowaną budowę geologiczną. Wyróżnia się tutaj fragmenty następujących elementów tektonicznych Karpat, ułożonych równoleżnikowo:

- *niecka podhalańska* wypełniona fliszem podhalańskim (część południowa gminy z Ratułowem, Międzyzyczernem, Cichem i Chochołowem); wśród osadów fliszu podhalańskiego można wyróżnić serie: łupkowo-piaskowcowe, łupków ilastych, piaskowcowo-łupkowe, łupków marglistych,

- *pas skalicowy*, którego trzon stanowią pojedyncze mezozoiczne (trias - kreda górna) skałki wapienne wraz z młodszymi utworami tzw. osłony skałkowej występujące jedynie na małym obszarze w pobliżu wschodniej granicy gminy (Stare Bystre),
- *centralne zapadlisko*, którego oś przebiega na kontakcie pasa skalicowego i utworów płaszczowiny magurskiej, wypełnione utworami młodszego trzeciorzędu.

Na nich zalegają czwartorzędowe osady rzeczno-lodowcowe, formujące wielki stożek napływowy Czarnego Dunajca. Wykształcone są głównie jako żwiry piaskowcowe pochodzenia miejscowego albo - w dolinie Czarnego Dunajca, przyniesione z Tatr otoczki granitowe i kwarcytowe z piaskami oraz mady. Na równinach stożka napływowego Czarnego Dunajca rozwinęły się rozległe torfowiska, w przewadze typu wysokiego.

Osady płaszczowiny magurskiej należące do Karpat Zewnętrznych występują w północnej części gminy - są reprezentowane przez komplet osadów piaskowcowo-łupkowych.

Utwory młode, czwartorzędowe, na wzniesieniach wykształcone są jako gliniaste i ilaste pokrywy zwietrzelinowe, przeważnie z dużą zawartością rumoszu skalnego, o niewielkiej na ogół miąższości. Grubsze pokrywy o charakterze koluwiów (materiału osuwiskowego) lub deluwiów (osadów wypłukiwanych i osadzanych u podstawy zboczy), występują lokalnie.

Zasoby surowcowe

Na terenie gminy Czarny Dunajec zarejestrowano występowanie następujących kopalni przedstawione w tabeli:

Lp.	Nazwa złoża	Rodzaj	Zasoby razem w tys. ton.	Stan zagospodarowania	Wydobycie	Powierzchnia złoża w ha
1	Czarny Dunajec	kruszywo naturalne	477748,0	wstępne rozpozn.	-	391,9
2	Cz. Dunajec zbiornik	kruszywo naturalne	294438	wstępne rozpozn.	-	694,4
3	Dział	kamienie drogowe i budowlane	41177	szczeg. rozpozn.	-	52,8
4	Kojsówka	kruszywo naturalne	4022	szczeg. Rozpozna	-	35,2
5	Podczerwone II	kruszywo naturalne	9534	wstępne rozpozn.	-	60,3
6	Puścizna Wielka	Torf	344,9	Eksploatacja	26,8	13,2
7	Soślina	surowce ilaste	2140	wstępne rozpozn.	-	11,5

Ryc. 3. Rejestr kopalni na obszarze gminy Czarny Dunajec

Obszary i tereny górnicze

Na obszarze gminy Czarny Dunajec zinwentaryzowano 11 torfowisk, o łącznej powierzchni 1496,9 ha i zasobach 31685 tys. m³. Są to: Puścizna Rękowańska, Bory Wylewiska, Puścizna Wielka, Puścizna Mała, Bór za Lasem Stare Pole, Piekielnik A, B, C, Koniówka, Kosarzyska i Bacuch. Torf użytkowany jest jako nawóz ogrodniczy, do produkcji ściółki, borowiny, kompostu, materiałów izolacyjnych i na opał. Wg ustawy Prawo geologiczne i górnicze, torf zalicza się do kopalin pospolitych, wydobyć wymaga uzyskania koncesji. Na terenie gminy prowadzona jest zorganizowana eksploatacja torfu na torfowisku Puścizna Wielka. Złoże torfu „Puścizna Wielka” posiada koncesję na jego wydobyć, z dnia 25.06.1998 roku, znak: OS.V.7514/5/97/98 z późniejszymi zmianami. Ostatnia zmiana została wprowadzona decyzją Marszałka Województwa Małopolskiego z dnia 3 marca 2009 roku, znak: SW.V.KŻ.7515/1-5/09, gdzie określono termin jej ważności do 31.12.2020 roku. Zgodnie z dodatkiem nr 3 do uproszczonego projektu zagospodarowania złoża z 2005 roku, zawiera ono ustalenie zasobów przemysłowych kopaliny w ilości 217085 m³. W latach 2005-2008 roczna wielkość wydobyć wynosiła średnio 10 tys. m³ torfu.

Złoże torfów Puścizna Wielka z wydzieleniem zasobów torfu leczniczego (borowiny) wg dodatku nr 2 do dokumentacji geologicznej w kategorii B wg stanu na 31.12.2010 posiada następujący zasób:

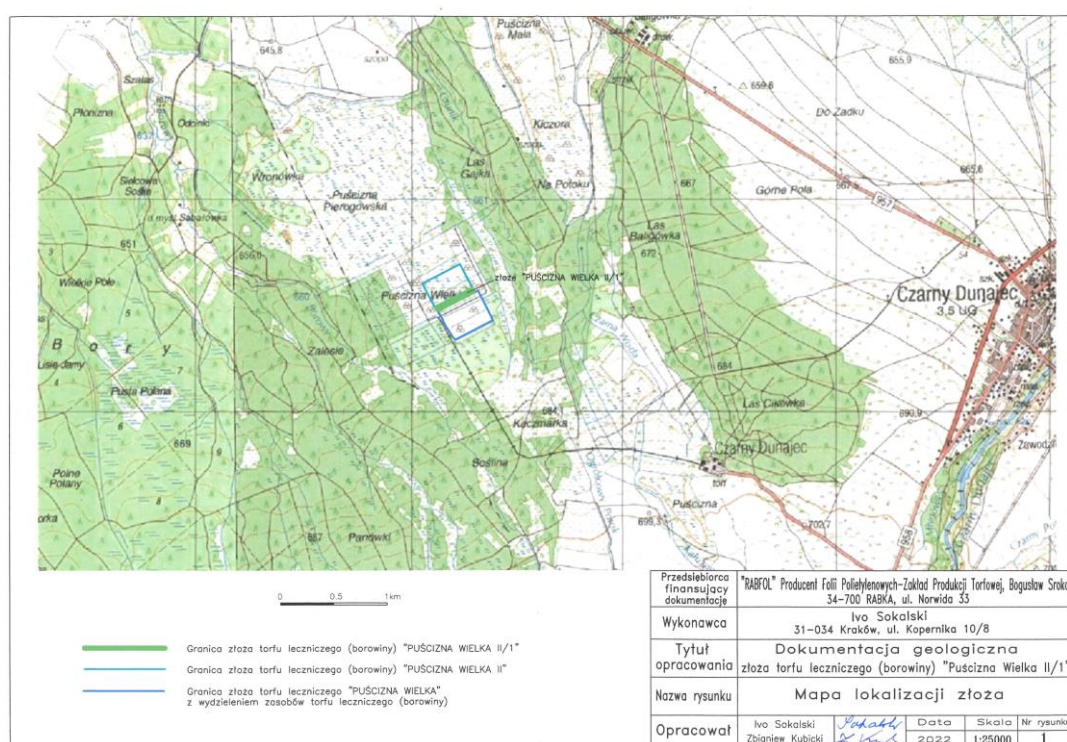
- torf 260 702 m³
- torf leczniczy (borowina) 74 265 m³

Opublikowane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego wyniki badań w dokumencie „Ocena borowiny ze złoża Puścizna Wielka w Czarnym Dunajcu” nr HU 114/09 z dn. 31.12.2009 potwierdzają, że borowiny są surowcem spełniającym wszystkie wymagania jakościowe określone dla borowiny typu wysokiego – przydatnej do celów leczniczych. Ze względu na wysoki stopień humifikacji torfowej (H7-8) oraz dużą zawartość biochemicznie i fizycznie aktywnych kwasów humusowych (55,35% części organicznych) oraz ich zachowany stan koloidowy, surowiec ten nadaje się do stosowania we wszystkich formach zabiegów borowinowych (okłady, zawijania, fasony) oraz do produkcji pasty borowinowej i przygotowywania ekstraktów.

ROZDZIAŁ 7

CHARAKTERYSTYKA KOPALINY LECZNICZEJ - BOROWINY

W nawiązaniu do pisma Ministra Zdrowia znak DLD.511.7.2024 z dnia 22 lutego 2024r. Gmina Czarny Dunajec realizując zapisy art. 43 ust. 1, w związku z art. 39 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. z 2023r. poz.151), zwanej dalej: „ustawą uzdrowiskową”, zleciła uprawnionym przez MZ jednostkom badawczym, opracowanie oceny właściwości leczniczych surowców leczniczych.

Ryc. 4. Teren górniczy Puścizna Wielka II

Podstawowym surowcem dla przyszłego uzdrowiska Czarny Dunajec jest torf leczniczy ze złoże „Puścizna Wielka II/1” znajdujący się w strefie C ochrony uzdrowiskowej Czarny Dunajec.

Złoże „Puścizna Wielka” stanowi mały wycinek dużego torfowiska o powierzchni 482 ha położonego w miejscowości Piekielnik w gminie Czarny Dunajec.

Torfowisko położone jest w dorzeczu Czarnej Orawy odprowadzającej wody do Wagu, który uchodzi do Dunaju. Wody gruntowe zasilane są przede wszystkim wodami opadowymi i roztopowymi. Całe złożo jest wspólną własnością Wspólnoty Zagospodarowania Spółek Urbarnialnych w Piekielniku.

Użytkownikiem złoża jest „Rabfol” producent folii poligranowych Bogusław Sroka w 2022 roku uzyskał Decyzją Starosty Nowosądeckiego nr OŚ.6522.4.2022.BL **KONCESJĘ na wydobywanie kopaliny ze złoża torfu leczniczego (borowiny) „Puścizna Wielka II/1” na części działki 5090/468 o pow. 19 858 m² w miejscowości Piekielnik w gminie Czarny Dunajec** (w załączniku nr 3)

Granice geologiczne, zasoby i jakość złoża określa Dokumentacja Geologiczna opracowana w kat. C1 zatwierdzona przez Starostę Nowotarskiego decyzją nr OŚ.6528.3.2022.BL z dnia 29.03.2022 r. (w załączniku nr 3)

Złożo torfu „Puścizna Wielka” stanowiące wycinek torfowiska o tej samej nazwie zalega w zachodniej części Kotliny Orawsko – Nowotarskiej. Kotlina jest pochodzenia tektonicznego. Torfowisko „Puścizna Wielka utworzyło się 12 tysięcy lat temu na nieprzepuszczalnym podłożu i jest największym powierzchniowo ze wszystkich torfowisk. Występuje na obszarze tarasu wyższego Czarnego Dunajca pomiędzy potokami Borowy i Gromnik będącymi dopływami potoku Piekielnik.

W złożu dominuje torf wełniankowo – torfowcowy. W stropie występuje cienka warstwa torfu sfangowego, a w spągowej części o małej miąższości występuje torf drzewny. Pod torfem zalegają ility które izolują torfowisko od warstw głębszych. To nieprzepuszczalne podłoże stwarzało warunki do powstawania torfu.

W otoczeniu torfowiska „Puścizna Wielka” występują nieużytki zielone należące do grądów podmokłych i łągów zastoiskowych.

Na samym torfowisku występuje kosodrzewina, sosna, borówka bagienna, czarna żurawina błotna, wełnianka i mchy torfowiskowe.

Złożo „Puścizna Wielka II” jest torfowiskiem wysokim, typ złoża – wysoki. Torf z tego złoża jako torf leczniczy należy do najlepszych w kraju. Miąższość złoża wynosi od 1,0 m do 4,25 m, średnio 2,64 m.

Na całym złożu występuje tylko torf bez kopaliny towarzyszących.

Złoże torfu „Puścizna Wielka” eksploatowane było od 50 lat ubiegłego wieku na skalę przemysłową. Oprócz licznych opracowań tego złoża poczynając od 1954 r a kończąc na Dodatku Nr 2 do dokumentacji geologicznej w kat. „B”, wycinka złoża torfów „Puścizna Wielka” z wydzieleniem zasobów torfu leczniczego (borowiny) opracowanym przez zespół mgr Iwo Sokalskiego w roku 2011 wykonano też wiele analiz chemicznych i bakteriologicznych.

Wszystkie te badania potwierdziły wysoką jakość tego torfu.

Jak wymieniono wyżej w roku 2022 zostały zatwierdzone zasoby torfu w kat. „B” dla wycinka „Puścizna Wielka”. Powierzchnia tego wycinka wynosi 130 210 m² o łącznych zasobach wynoszących 365 590 m³, z czego 260 702 m³ przeznaczony jest dla ogrodnictwa i leśnictwa, a 74 265 m³ dla lecznictwa.

Decyzja Marszałka Województwa Małopolskiego z dnia 03.03.2009 r znak SW.V.KŻ 7515/1-5/09 zostały zatwierdzone granice obszaru i terenu górniczego złoża „Puścizna Wielka”.

Decyzja Marszałka Województwa Małopolskiego została też w dniu 03.03.2009r. przedłużona koncesja na wydobywanie torfu do 31.12.2020 r.

Zawartość związków organicznych, zwłaszcza kwasów humusowych oraz odczyn (pH~5,0) są znaczące dla efektywnego działania sorpcyjnego, ściągającego, ściągającego, przeciwzapalnego oraz bakteriobójczego w czasie zabiegu z użyciem tej borowiny.

Oceniana borowina może być wykorzystana do stosowania wg wskazań lekarskich do: kąpieli całkowitych i częściowych, okładów i zawijań,

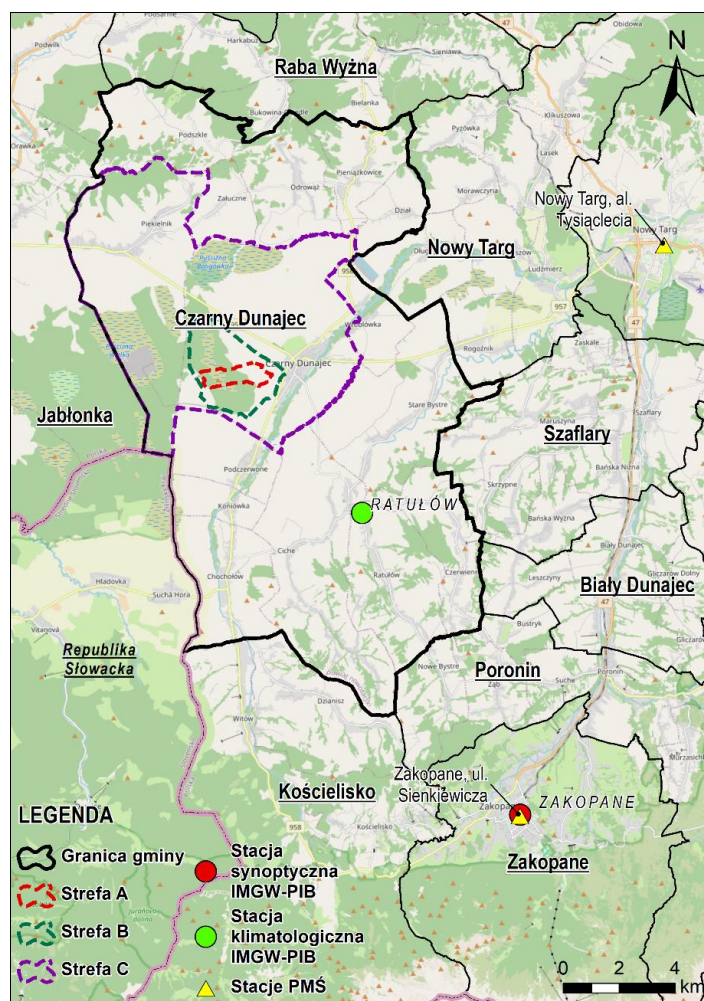
Najcenniejszym zasobem naturalnym omawianego obszaru jest kopalina borowiny „Puścizna Wielka II/1”, udokumentowana i potwierdzona badaniami i oceną i **świadectwem wydanym przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego w dniu 19 października 2023 roku o numerze B.BK.612.24.2023**, które to stanowią załączniki niniejszego opracowania.

ROZDZIAŁ 8

CHARAKTERYSTYKA KLIMATU LECZNICZEGO

Zgodnie z art. 34 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U. z 2023.poz.151), gmina, która występuje oraz sprawdza posiadania złoża naturalnych surowców leczniczych oraz klimatu o właściwościach leczniczych, opracowuje badania na zasadach określonych w art. 35 i art. 36 tej Ustawy.

Gmina Czarny Dunajec spełnia powyższe wymogi ustawowe.

Ryc. 5. Lokalizacja gminy Czarny Dunajec, gminy sąsiadujące oraz stacje pomiarowe IMGW–PIB i PMS

Gmina Czarny Dunajec zleciła kompleksowe Instytutowi Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie PL 01-673 Warszawa ul. Podleśna 61 Polskiej

Akademii Nauk w Warszawie wykonanie badań właściwości leczniczych klimatu niezbędnego do wydania świadectwa potwierdzającego te właściwości.

Niniejszy rozdział ma na celu przedstawienie przebiegu warunków meteorologicznych w ciągu roku na obszarze Uzdrowiska. Warunki te zostały opracowane na podstawie danych obserwacyjnych ze stacji meteorologicznej IMGW-PIB w Zakopanem, przy wykorzystaniu metody podobieństwa i odnoszą się do okresu 1991-2020.

Pogoda i klimat uzdrowiska Czarny Dunajec i okolic, podobnie jak i innych miejscowości w Polsce, uwarunkowane są wzajemnym oddziaływaniem trzech grup czynników:

Ogólnocyrkulacyjnych

- radiacyjnych,
- lokalnych.

Pod pojęciem czynników:

- ogólnej cyrkulacji rozumie się czasową zmianę układów barycznych i napływów mas powietrza (zmiany te odpowiadają za dużą zmienność typów pogody na danym terenie i występowanie anomalii klimatycznych w poszczególnych sezonach i latach);
- radiacyjnych to przede wszystkim ilość energii dostarczanej w postaci promieniowania słonecznego;
- lokalnych wiążą się silnie z ukształtowaniem terenu, charakterem warstwy granicznej atmosfery.

Jedną z grup czynników warunkujących stężenie zanieczyszczeń w powietrzu są warunki meteorologiczne panujące w danym okresie na określonym obszarze. Wpływają one na procesy fizyko-chemiczne zachodzące w atmosferze, a także oddziałują na wielkość emisji wybranych zanieczyszczeń.

- Temperatura powietrza, pewnym zakresie warunkująca aktywność źródeł grzewczych w okresie jesienno-zimowym (emisja z sektora komunalno-bytowego).
- Inwersja termiczna, przy której temperatura powietrza rośnie wraz z wysokością, wpływa na utrudnienie pionowego transportu zanieczyszczeń i ich kumulację w dolnej, przy powierzchniowej warstwie atmosfery (wysokich i bardzo wysokich stężeń zanieczyszczeń pyłowych).

- Prędkość wiatru: im niższa prędkość wiatru tym zwiększa się poziom stężenia zanieczyszczeń; im silniejsze i bardziej gwałtowne podmuchy wiatru tym wzrost stężenia pyłu w powietrzu warunkowany jest unosem zanieczyszczeń z powierzchni, zwłaszcza w okresach suchych.
- Wysoka temperatura oraz duży poziom promieniowania słonecznego w okresie wiosenno-letnim wpływające na wzrost intensywności formowania się zanieczyszczeń wtórnych, w tym ozonu
- Opad atmosferyczny, który poprzez wymywanie zanieczyszczeń, zmniejsza ich poziomu stężenia w atmosferze.

Bogata rzeźba terenu, a przede wszystkim położenie w Kotlinie Orawsko – Nowotarskiej powoduje duże zróżnicowanie mezoklimatyczne obszaru. W obszarze Czarnego Dunajca przede wszystkim wyróżnia się klimat dolin i kotlin śródgórskich, który cechują duże wahania temperatury i wilgotności powietrza. W ciągu dnia jest sucho i dość ciepło, latem gorąco. W nocy często występują silne spadki temperatury, z tendencją do powstawania mgieł radiacyjnych, co skutkuje wieczornym i nocnym formowaniem się warstwy inwersyjnej, która w godzinach porannych wznosi się nawet 300- 500 m nad poziom dna kotliny. Inwersja zanika w ciągu dnia, lecz w okresie jesienno-zimowym często utrzymuje się również w ciągu dnia, a niekiedy nawet kilka dni przy pogodzie wyżowej. Panujące tu stosunki mezoklimatyczne są mało korzystne dla większości funkcji gospodarczych.

Kolejno wyróżnia się mezoklimat stoków i zboczy, bardzo korzystny dla mieszkalnictwa, turystyki i rekreacji. Jest to tzw. ciepła strefy na stoku, obejmujący stoki wschodnie, południowe i zachodnie oraz niższe fragmenty wierzchołków garbów Pogórza Gubałowskiego i Działów Orawskich. Obszar wyniesiony jest około od 60 – 80 m nad dnami dolin, przez co notuje się nieco wyższą o 2 - 3°C średnią minimalną temperaturę w ciągu roku, a przez to dłuższym (nawet o 2 miesiące) okresie bezprzymrozkowym. Zdecydowanie rzadziej formują się tu mgły radiacyjne, mniejsze są dobowe wahania temperatury i wilgotności powietrza, wentylacja jest bardziej korzystna co wpływa na korzystniejszy stan sanitarny powietrza.

Jako trzeci, wyróżnia się mezoklimat wierzchozin Pogórza Gubałowskiego i Działów Orawskich (umiarkowanie korzystny). Wydzielony jest powyżej 200 - 300 m nad dnem dolin, zorientowany na stoki północne, znajdujące się poza zasięgiem lokalnej cyrkulacji dolinnej. Tereny te mają najlepsze warunki aerosanitarne. Stosunki klimatyczne (termiczne i wilgotnościowe) zmieniają się zależnie od wysokości nad poziom morza i zależą od ekspozycji stoków ze względu na dopływ promieniowania słonecznego, jak i przynoszenie opadów przez wilgotne masy powietrza.

Szczegółową charakterystykę warunków klimatu lokalnego Uzdrowiska przedstawiono na rysunkach poniżej.

Usłonecznienie

Suma roczna usłonecznienia w Czarnym Dunajcu na podstawie danych z Zakopanego dla okresu referencyjnego osiąga 1553 godziny w ciągu roku. Największe sumy odnotowywane są oczywiście w okresie letnim: w lipcu maksymalny czas usłonecznienia stanowi 197 godzin, a w sierpniu są to 193 godziny. Od kwietnia do czerwca sumy wahają się od 163 godzin w kwietniu do 180 godzin w maju. W półroczu chłodnym (X-III) najmniejsza suma usłonecznienia odznacza się od listopada do lutego, z minimum w grudniu).

Warunki termiczne

W wieloleciu 1991-2020 wartość średniej rocznej temperatury powietrza to 6,2°C. najwyższa wartość średniej przypada na lipiec 15,8°C i sierpień 15,6°C. Najniższa średnia odnotowana w okresie zimowym (XII-III) stanowiła -3,3°C w styczniu do 0,6°C w marcu.

Najwyższa wartość maksymalnej temperatury dobowej (absolutna maksymalna temperatura dobowa) w Czarnym Dunajcu wystąpiła latem 29 sierpnia 1992 r. i 3 sierpnia 1998 r. w wysokości 25,7 oraz 1 września 2015 r.: 25,1°C. Minimum absolutne dla wielolecia osiągnęło -21,2°C 7 stycznia 2017 r.; podobnie niska wartość miała miejsce 5 lat wcześniej – 24 marca 2018 r. temperatura spadła do -20,9°C.

Warunki pluwialne

Średnio, na obszarze analizy odnotowuje się sumę 1145 mm opadów w ciągu roku, z przewagą opadów w okresie letnim. Maksymalna wysokość opadów odnotowywana jest w lipcu w wysokości 192 mm. W okresie V-IX, sumy miesięczne zazwyczaj nie przekraczają 150 mm, od 111 mm we wrześniu do 149,4 mm w czerwcu. Najniższe sumy przypadają na sezon zimowy, kiedy zazwyczaj wysokość opadu osiąga maksymalnie około 50 mm, z minimum w grudniu w wysokości 45,1 mm opadu w miesiącu.

Wysokość sum dobowych opadu atmosferycznego w okresie letnim wahają się od maksimum 113,5 w lipcu (23.07.2008 r.) i 104,2 mm w maju (15.05.2014 r.) do 77,6 mm we wrześniu. Zimą, minimalny opad dobowy obserwowany jest od grudnia (29,2 mm) do lutego (27 mm). Najniższe sumy odnotowane w wieloleciu miały miejsce 30 stycznia 2015 r. w wysokości 25 mm

Wybrane zjawiska meteorologiczne

Pokrywa śnieżna na obszarze opracowania występuje od października do kwietnia, rzadko zdarza się, że utrzymuje się jeszcze w maju. Średnia liczba dni zalegania pokrywy śnieżnej w Czarnym Dunajcu to 117 dni. Najdłużej obserwuje się to zjawisko od grudnia (24 dni) do marca (21 dni) z maksimum dni w styczniu (27). Najkrótsze zaleganie pokrywy śniegowej odnotowują się w październiku (około 3 dni) i w kwietniu (około 7 dni).

Burze charakterystyczne dla okresu letniego, najczęściej mają miejsce od maja (6 dni) do sierpnia (7 dni), z największym udziałem w lipcu (9 dni w miesiącu), rzadko dni burzowe obserwuje się w kwietniu i wrześniu (około 1-2 dni). W listopadzie i grudniu zazwyczaj zjawisko to nie występuje, natomiast sporadycznie może mieć miejsce od stycznia do marca i w październiku (0,1 części dnia). Sumarycznie, czas wystąpienia burzy w roku stanowi około 32 dni.

Wilgotność powietrza należy do głównych wskaźników pogody i klimatu. Para wodna zawarta w powietrzu wskazuje prawdopodobieństwo wystąpienia opadów, rosy, mgły czy przymrozków.

Średnia wilgotność względna powietrza w ciągu roku stanowi około 78%. Wartości wahają się od 71,1% w kwietniu do 83,5% w grudniu. Największą wilgotność >80%

odnotowuje się od września do stycznia. W okresie od lutego do sierpnia, wartość względna wilgotności osiąga średnio 76% w miesiącu.

Analizując wilgotność względną powietrza, najbardziej niekorzystny okres to występowanie skrajnych wartości wilgotności względnej. Wg Kozłowskiej-Szczęsnej¹, w klimatoterapii wydziela się okresy: suchy, kiedy wilgotność względna $\leq 55\%$, średnio suchy (36–70%), wilgotny (71–86%) i bardzo wilgotny ($>86\%$).

W Czarnym Dunajcu odnotowuje się przewagę dni suchych (79) nad wilgotnymi (36). Najsuchszym miesiącem jest kwiecień (13 dni). Od marca do kwietnia odnotowuje się zazwyczaj od 8 do 10 takich dni. W pozostałych miesiącach jest to często od 2 (grudzień) do 5 (luty, wrzesień, październik) dni.

Liczba dni bardzo wilgotnych to około 3 dni w miesiącu. Okres bardzo wilgotny najczęściej występuje od września do grudnia, stanowiąc zazwyczaj 4 dni w miesiącu.

W pozostałych miesiącach, dni bardzo wilgotne mogą wystąpić od 2 do 3 razy.

Warunki anemologiczne

Warunki przewietrzania w kotlinnym terenie uzdrowiska stanowią kluczowy czynnik wpływający na wysokości stężenia zanieczyszczeń powietrza. Przy słabej wentylacji, tj. niskich prędkościach wiatru, dużym udziale ciszy wiatrowej, pogarsza się stan aerosanitarny obszaru. Za dzień z ciszą atmosferyczną przyjęto taki, w którym co najmniej w jednym terminie prędkość wiatru wyniosła 0 m/s. Za dzień z wiatrem słabym – gdy średnia dobowa prędkość wiatru była mniejsza od 2 m/s, natomiast za dzień z wiatrem silnym – gdy maksymalna dobowa prędkość wiatru wyniosła co najmniej 8 m/s².

---

¹ Kozłowska-Szczęsna T., Bioklimat polskich uzdrowisk jako podstawowa cecha ich warunków środowiskowych, Dokum. Geogr. GiPZ PAN, 1-2, 1984: 13-88.;

Kozłowska-Szczęsna T., Krawczyk B, Błażejczyk K, Kuczmarowski M. Metody badań bioklimatu człowieka, Probl. Uzdrow. 1-2 (201-208), 1985, 5. 172.

²Kuchcik M., Błażejczyk K., Szmyd J., Milewski P., Błażejczyk A., Baranowski J., 2013. Potencjał leczniczy klimatu Polski, IGZiP PAN Warszawa

W Czarnym Dunajcu, 22% dni w roku stanowi cisza atmosferyczna. Najczęściej występuje ona w grudniu i styczniu, oraz lipcu i sierpniu (26-27% przypadków w miesiącu). Najrzadziej, ciszę odnotowuje się w marcu i kwietniu (16%), w pozostałych miesiącach to zazwyczaj od 17% w maju do 24 % w październiku i listopadzie.

Metoda opracowania warunków klimatycznych dla badania właściwości leczniczych klimatu

Analizę warunków klimatycznych uzdrowiska Czarny Dunajec przeprowadzono na podstawie zespołu danych meteorologicznych (zgodnie z wytycznymi zawartymi w załączniku nr 3 RMZ Dz.U. 2018 poz. 605):

- 1) średnie roczne usłonecznienie rzeczywiste,
- 2) średnia roczna liczba dni z dobową sumą opadu $\geq 0,1$ mm,
- 3) średnia roczna liczba dni z mgłą,
- 4) średnia roczna liczba dni parnych tj. z ciśnieniem pary wodnej $>18,8$ hPa w terminie obserwacyjnym o godzinie 12 UTC,
- 5) średnia roczna liczba dni z wilgotnością względną powietrza poniżej 55% (powietrze suche) i powyżej 86% (powietrze bardzo wilgotne) w terminie obserwacyjnym o godzinie 12 UTC,
- 6) średnia roczna liczba dni gorących, upalnych, mroźnych, dni bardzo mroźnych,
- 7) średnia roczna liczba dni z zachmurzeniem całkowitym (100% pokrycia nieba przez chmury) w terminie obserwacyjnym o godzinie 12 UTC,
- 8) średnia roczna liczba dni ze średnią dobową prędkością wiatru <2 m/s wraz z ciszą atmosferyczną,
- 9) średnia roczna liczba dni z wiatrem silnym tj. o prędkością wiatru >8 m/s na wysokości wiatromierza w terminie obserwacyjnym o godzinie 12 UTC,
- 10) średnia roczna liczba dni z burzą, wiatrem halnym.

Analiza wyników map oceny przydatności środowiska przyrodniczego uzdrowiska Czarny Dunajec do celów leczenia uzdrowiskowego wykazuje, że generalnie przez

cały rok – zarówno w półroczu ciepłym jak i chłodnym – obszar strefy A uzdrowiska posiada warunki bardzo korzystne lub korzystne dla wspomagania leczenia uzdrowskiego klimatoterapią, szczególnie w okresie letnim.

Warunkami bioklimatycznymi: spełniającymi wymogi RMZ z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz.U. 2018 poz. 605).

Właściwości lecznicze: klimat lokalny obszaru uzdrowiska Czarny Dunajec charakteryzuje się korzystnymi warunkami do prowadzenia klimatoterapii w zakresie aeroterapii i kinezyterapii.

Warunki klimatu lokalnego strefy A uzdrowiska Czarny Dunajec mieszczą się w normach dla uzdrowisk środkowoeuropejskich i przez zdecydowaną większość czasu w roku nie wpływają obciążająco na organizm osób przebywających w uzdrowisku, także w zakresie jakości powietrza.

i może być wykorzystywany w leczeniu uzdrowskim w zakresie następujących kierunków leczniczych:

choroby ortopedyczno-urazowe,

choroby reumatologiczne;

choroby kobiece;

a uściślając, z punktu widzenia klimatologicznego brak jest przeciwwskazań do prowadzenia leczenia uzdrowskiego z tego zakresu.

Klimat gminy Czarny Dunajec uzyskał **świadectwo potwierdzające jego właściwości lecznicze wydane 9 sierpnia 2024 roku przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie**, które to stanowią załączniki niniejszego opracowania.

W załączeniu badania właściwości oceny stanu sanitarnego powietrza niezbędnego do wydania świadectwa potwierdzającego te właściwości lecznicze klimatu i uzyskała świadectwo wydane przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie PL 01-673 Warszawa ul. Podleśna 61 Polskiej Akademii Nauk w

Warszawie Zakład Ochrony Atmosfery w Katowicach, z dnia 9 sierpnia 2024r. (dokumenty w załączniku nr 3 do niniejszego opracowania)

ROZDZIAŁ 9

STAN CZYSTOŚCI POWIETRZA I NATĘŻENIA HAŁASU

Zgodnie z art. 34 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych ((Dz. U. z 2023 poz. 151), gmina, która opracowuje operat kontrolny winna nadal spełniać określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska.

Gmina Czarny Dunajec spełnia wymienione wymogi środowiskowe.

Gmina Czarny Dunajec zleciła kompleksowe Instytutowi Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie PL 01-673 Warszawa ul. Podleśna 61 Polskiej Akademii Nauk w Warszawie wykonanie badań właściwości leczniczych klimatu w tym oceny stanu sanitarnego powietrza niezbędnego do wydania świadectwa potwierdzającego te właściwości.

W 2024 roku zostały opracowane kompleksowe badania właściwości leczniczych klimatu obszaru ochrony uzdrowiskowej miasta i gminy Czarny Dunajec, w tym oceny stanu sanitarnego powietrza niezbędna do wydania świadectwa potwierdzającego te właściwości, wydanego przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie PL 01-673 Warszawa ul. Podleśna 61 Polskiej Akademii Nauk w Warszawie Zakład Ochrony Atmosfery w Katowicach, z dnia 9 sierpnia 2024r.

W wyniku zastosowania sposobu sprawdzenia dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku stwierdza się, że w obszarze pomiarowym strefy uzdrowiskowej A w miejscu dostępnym dla ludności nie występują obszary o przekroczonych wartościach granicznych wykazanych w rozporządzeniu toteż dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku należy uznać za dotrzymane.

Konkluzja

Po przeprowadzeniu badań właściwości leczniczych klimatu Uzdrowiska Czarny Dunajec w gminie Czarny Dunajec, dokonanych zgodnie z przepisami RMZ z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych

surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz. U. z 2018 r., poz. 605) oraz RMZ z dnia 5 października 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz.U. z 2016 r., poz. 1709) stwierdza się, że Uzdrowisko Czarny Dunajec w gminie Czarny Dunajec charakteryzuje się:

Parametrami sanitarnymi powietrza nie przekraczającymi obowiązujących norm prawnych odpowiadających wymogom RMŚ z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2012 poz. 1031) przy zastosowaniu metody modelowania matematycznego dla stężeń pyłu PM10 oraz zawartości B(a)P w pyłe PM10.

Dla potwierdzenia poziomów stężeń zanieczyszczeń powietrza na etapie uruchomienia i funkcjonowania uzdrowiska należy dążyć do posadowienia w strefie A uzdrowiska stacji monitoringu jakości powietrza systemu Państwowego Monitoringu Środowiska GIOŚ.

Poziomem hałasu: nie przekraczającym obowiązujących norm prawnych w tym zakresie. określonych w przepisach Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 112)

Poziomem pól elektromagnetycznych: nie przekraczającym obowiązujących norm prawnych w tym zakresie. określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. poz. 2448).

Klimat akustyczny

Pod pojęciem klimatu akustycznego rozumiemy czasowe i przestrzenne zróżnicowanie bodźców akustycznych w środowisku. Związane są one z różnym ciśnieniem akustycznym powietrza, modyfikowanym zarówno przez środowisko naturalne jak i antropogeniczne w najbliższym otoczeniu obszaru badań. Z punktu widzenia prawnego, badanie klimatu akustycznego uzdrowiska powinno odpowiadać wymogom przepisów wydanych zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Na terenie uzdrowiska czarny Dunajec nie były wykonywane systematyczne pomiary hałasu prowadzone przez służby PMŚ. Wobec tego stanu rzeczy, dla potrzeb niniejszego

opracowania dokonano w losowo wybranym okresie dobowym pomiaru natężenia hałasu jednym z newralgicznych punktów strefy „A” Uzdrowiska. Punkt wybrano tak, aby reprezentował potencjalnie najmniej korzystne warunki klimatu akustycznego dla całej strefy „A” Uzdrowiska.

Pomiary przeprowadziła firma SUNDOOR Laboratorium Badawcze Sp.z o.o k. z siedzibą w Chorzowie, posiadające akredytację na tego typu pomiary, pod nadzorem IMGW-PIB. Szczegółowe informacje okresu pomiarowego przedstawione zostały w *Sprawozdaniu nr 598/S/2024, z pomiarów poziomu hałasu wykonanych dla celów ochrony środowiska*, z dnia 20.06.2024.

Zgodnie z obowiązującym wytycznymi RMŚ z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity Dz.U. z 2014 r. poz. 112), ochronie akustycznej podlegają 4 podstawowe grupy terenów – wymienionych w załączniku³. Grupowanie terenów winno odbywać się na podstawie aktualnego przeznaczenia terenu, zgodnie z obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego lub innym dokumentem stwierdzającym przeznaczenie badanego obszaru.

Po określeniu faktycznego przeznaczenia terenu i zakwalifikowaniu go do jednej z wymienionych grup określa się dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A. Fragment załącznika przedstawiono w poniższej tabeli niniejszego opracowania, w której podano dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku wyrażone wskaźnikami LAeqD (pora dzienna) i LAeqN (pora nocna) stosowanymi podczas ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska w odniesieniu do jednej doby w zależności od przeznaczenia badanego terenu.

Przedział czasu odniesienia, dla którego wyznacza się równoważny poziom dźwięku A, w przypadku hałasu drogowego jest równy:

- a) dla pory dziennej, tj. od 6:00 do 22:00 CET = 16 godzin,
- b) dla pory nocnej, tj. od 22:00 do 6:00 CET = 8 godzin.

Ocena Warunków sanitarnych powietrza

---

³ Tabela 1 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. (poz. 826) [Dz.U. Nr 120, s. 8277]

Badanie jakości powietrza w uzdrowisku powinno odpowiadać wymogom przepisów wydanych na podstawie art. 86 ust. 1 i 2 oraz art. 90 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2016 poz. 672, 831, 903, 1250 i 1427) co oznacza, że wyniki te powinny pochodzić z badań wykonywanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ/GIOŚ). Analizę jakości powietrza w Uzdrowisku przeprowadzono na podstawie pomiarów reprezentatywnych stacji PMŚ w Zakopanem i w Nowym Targu. Uzyskane wyniki skonfrontowano z wytycznymi zawartymi w Dz.U. 2012.poz.1031. Poziomy dopuszczalne i docelowe oraz poziomy informowania i alarmowe przekroczeń stężeń wybranych substancji w powietrzu.

W załączeniu badania właściwości oceny stanu sanitarnego powietrza niezbędnego do wydania **świadectwa** potwierdzającego te właściwości lecznicze klimatu i uzyskała świadectwo wydane przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie PL 01-673 Warszawa ul. Podleśna 61 Polskiej Akademii Nauk w Warszawie Zakład Ochrony Atmosfery w Katowicach, z dnia 9 sierpnia 2024r. (dokumenty w załączniku nr 3 do niniejszego opracowania)

ROZDZIAŁ 10

CHARAKTERYSTYKA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Szlaki komunikacyjne

Gmina Czarny Dunajec położona jest na przecięciu dwóch ciągów komunikacyjnych dróg wojewódzkich prowadzących na kierunku północ- południe (DW 958) oraz wschód zachód (DW 957). Drogi wojewódzkie wraz z powiatowymi zapewniają główne powiązania zewnętrzne gminy:

- w kierunku wschodnim w stronę Nowego Targu oraz wschodniej części województwa: DW 957 oraz DP K1659 i DP K1663,
- w kierunku północnym w stronę północnej części powiatu nowotarskiego i dalej w kierunku centralnej części województwa: DW 957 oraz DP K1664,
- w kierunku zachodnim w stronę zachodnich części powiatu i za pośrednictwem DK 7 w kierunku centralnej części województwa lub na południe na Słowację: DW 957

- w kierunku południowym w stronę powiatu tatrzańskiego oraz Zakopanego: DW 958 oraz DP K1651, DP K1654,

Ponadto droga wojewódzka nr 959 w rejonie miejscowości Chochołów, zapewnia powiązania w kierunku zachodnim ze Słowacją.

System komunikacyjny drogowy uzupełniają drogi gminne zapewniając powiązania o charakterze lokalnym z powiatami i gminami sąsiednimi.

Przez teren Gminy Czarny Dunajec przebiegają drogi:

- wojewódzkie:
  - nr 957 Białka - Zawoja - Jabłonka - Czarny Dunajec - Nowy Targ (klasy technicznej G)
  - nr 958 Chabówka - Czarny Dunajec - Chochołów - Zakopane (klasy technicznej G)
  - nr 959 Chochołów - granica państwa (klasy technicznej G)
- powiatowe:
  - droga nr 25424 Ratułów – Czerwienne – granica gminy – /Ząb/, pełniąca funkcję drogi lokalnej,
  - droga powiatowa nr 25425 Czarny Dunajec – Ciche Dolne – Rafałów – granica gminy – /Nowe Bystre – Poronin/, pełniąca funkcję drogi zbiorczej,
  - droga nr 25426 Ciche Górne – granica gminy – /Dzianisz/, pełniąca funkcję drogi lokalnej,
  - droga nr 25427 Chochołów – Ciche Dolne, pełniąca funkcję drogi lokalnej,
  - droga nr 25428 Chochołów – granica państwa – /Sucha Hora/, pełniąca funkcję drogi zbiorczej,
  - droga nr 25429 /Rogoźnik/ – granica gminy – Stare Bystre – Ciche Dolne, pełniąca funkcję drogi lokalnej,
  - droga nr 25430 /Ludźmierz – Długopole/ - granica gminy – Wróblówka – Czarny Dunajec, pełniąca funkcję drogi lokalnej,
  - droga nr 25431 /Długopole/ - granica gminy - Dział – Pieniążkowice, pełniąca funkcję drogi lokalnej,
  - droga nr 25438 /Harkabuz – Bukowina Osiedle/ - granica gminy – Podszkle – Piekielnik, pełniąca funkcję drogi lokalnej,
  - droga nr 25439 Pieniążkowice – Odrowąż – Załuczne – Piekielnik, pełniąca funkcję drogi zbiorczej.

- gminne.

Ponadto na omawianym terenie występuje dużo dróg lokalnych zapewniających połączenie z poszczególnymi sołectwami, wsiami oraz przysiółkami.

- Gmina Czarny Dunajec uruchomiła budowę drogi dojazdowej głównej do strefy A ochrony uzdrowiskowej w ramach procedury „zaprojektuj i zbuduj”.

Inwestycja obejmuje wykonanie połączenia komunikacyjnego strefy „A” ochrony uzdrowiskowej poprzez wykonanie pełnowymiarowej drogi kategorii D o długości 1,5 km wraz z obustronnym chodnikiem, odwodnieniem, oświetleniem, kanałem technologicznym do obsługi infrastruktury teletechnicznej oraz sieci energetycznej

-Zakres planowanych usług turystycznych i okołoturystycznych

Inwestycja pozwoli na doprowadzenie połączenia komunikacyjnego do strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, co w przyszłości umożliwi realizację nowych inwestycji i zwiększenie zakresu usług turystycznych i lecznictwa uzdrowiskowego w gminie Czarny Dunajec

-Uwarunkowania administracyjne oraz regulacje dotyczące planowania i realizacji planowanej inwestycji

-Obecnie trwają przygotowania do ogłoszenia postępowania przetargowego na realizację inwestycji w trybie „zaprojektuj – wybuduj”

-Z uwagi na położenie geograficzne gmina Czarny Dunajec jest atrakcyjnym turystycznie rejonem, z rozwijającą się infrastrukturą w zakresie usług turystycznych. Planowana inwestycja pociągnie za sobą dalszy rozwój infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej

- Na terenie gminy Czarny Dunajec niedostatecznie rozwinięta jest baza turystyczna i rekreacyjna. Jest to związane m.in. z brakiem infrastruktury drogowej prowadzącej do strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, a co się z tym wiąże brakiem możliwości realizacji inwestycji turystycznych na tym obszarze

-Wpływ realizacji projektu na rozwój turystyki uzdrowiskowej w gminie

-Inwestycja pozwoli na rozwój w strefie ochrony uzdrowiskowej i zapoczątkuje szereg dalszych inwestycji w zakresie turystyki uzdrowiskowej

- Tereny, na których projekt może być realizowany

Strefa „A” ochrony uzdrowiskowej gminy Czarny Dunajec obejmująca obszar na którym planowane są zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące obsłudze pacjenta lub turysty m.in. pensjonaty, restauracje, kawiarnie, dla której pro-centowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65%.

Gmina Czarny Dunajec uruchomiła następujące działania inwestycyjne

W latach 2023-2024 gmina prowadzi inwestycję polegającą na budowie „Transgranicznego Centrum Rozwoju Sportu”, w ramach którego zaplanowano wykonanie kompleksowej przebudowy i rozbudowy stadionu w Czarnym Dunajcu z nowoczesnym zapleczem szkoleniowo-szatniowym. Wartość umowy: 15 988 770,00 zł. Termin realizacji do 30.11.2024 r. W ramach projektu przewidziano przebudowę boiska głównego wraz z bieżnią i innymi elementami infrastruktury sportowej, budowę budynku szatniowo-socjalnego, a także przebudowę dróg wewnętrznych i parkingów.

- Wykorzystanie wody deszczowej do nawadniania płyty boiska. Instalacja obejmuje następujące elementy:

Zbiornik retencyjny o pojemności 200 m³ wraz ze zbiornikiem przelewowym o pojemności 10 m³, instalacja kanalizacji deszczowej wraz z separatorem substancji ropopochodnych oraz instalacją drenarską boiska wykonaną z ruru PVC-U i systemowym odwodnieniem liniowym bieżni lekkoatletycznej. Wody opadowe z terenów utwardzonych, a także połaci dachowych zostaną odprowadzone poprzez system rynnowy oraz instalację kanalizacji deszczowej do zbiornika retencyjnego. Wody opadowe wykorzystane zostaną do utrzymania murawy boiska sportowego (boisko piłkarskie o nawierzchni naturalnej trawiastej rozbudowane i przebudowane, o wymiarach 60 x 100 m wyposażone w instalację nawadniania z automatycznie sterowanymi zraszaczami zasilanymi ze zbiornika retencyjnego). System jest zgodny z zasadami racjonalnego gospodarowania wodami opadowymi oraz retencjonowania wód.

- Poddany termomodernizacji nowy budynek szatniowy

Nowy budynek, który w pełni odpowiada standardom termoizolacyjnym, zastąpi dotychczasowy obiekt szatniowy, który nie posiadał izolacji termicznej.

- Instalacja fotowoltaiczna na budynku szatniowym o mocy 10 kW. 20 szt. po 500W

Instalacja zapewni produkcję energii elektrycznej niezbędnej do działania obiektu, w szczególności w okresie wiosna- lato- jesień (okres intensywnych treningów i rozgrywek) zapewni znaczną redukcję pobieranej z sieci energii elektrycznej m.in. służącej do ogrzewania ciepłej wody użytkowej, na korzyść energii neutralnej klimatycznie, wytworzonej w OZE.

- 1) W 2022 r. wykonana została instalacja fotowoltaiczna na zadaszaniu lodowiska przy ul. Jana Pawła 144 w Czarnym Dunajcu. W ramach inwestycji zamontowano instalację o mocy 40 kW. Wartość zrealizowanych robót: 148 851,88 zł.
- 2) Od 2023 r. realizowane są prace termomodernizacyjne dla obiektu szkolnego w Piekielniku (budynek Szkoły Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego w Piekielniku). W ramach zadania przewidziano wykonanie prac służących obniżeniu zapotrzebowania na energię cieplną budynku, a także zastosowanie rozwiązań zmniejszających zużycie energii elektrycznej w postaci montażu instalacji PV. Głównym celem przedsięwzięcia jest poprawa efektywności energetycznej budynku, która skutkować będzie zmniejszeniem zużycia energii, a w konsekwencji redukcją emisji CO₂. Realizacja projektu pozwoli zredukować zużycie energii w obiektach o ponad 40 Projekt jest przewidziany do realizacji do końca września 2024 r., a wartość inwestycji wynosi 4.2 mln zł. %. Na zadanie uzyskana została dotacja (70 %) z Programu NFOSiGW – Klimatyczne Uzdrowiska, cz. 2. Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej na terenie gmin uzdrowiskowych.
- 3) Od 2021 roku gmina realizowała zadanie pn.: „Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) wraz z wymaganą infrastrukturą techniczną i budynkami zaplecza komunalnego (garaże i kontenery socjalno - biurowe) oraz ścieżką edukacyjną i placem ekspozycyjnym w Gminie Czarny Dunajec" w formule zaprojektuj – wybuduj. Zadanie zakończono w 2023 r., a całkowity koszt budowy PSZOK wyniósł 3 138 699,75 zł brutto. Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych przyjmuje odpady nieodpłatnie w ramach opłaty za gospodarowanie odpadami

komunalnymi wnoszonej przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych położonych na terenie Miasta i Gminy Czarny Dunajec.

- 4) „Realizacja sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Chochołów”. Wybudowany i oddany do użytkowania został odcinek kanalizacji sanitarnej w miejscowości Chochołów, o łącznej długości 5136 m i wartości zadania: 4 599 086,05 zł brutto. Rozbudowa kanalizacji umożliwia docelowo 97 szt. przyłączy. Zadanie zostało dofinansowane z Rządowego Funduszu Polski Ład - kwota dofinansowania to 4,5 mln.
- 5) „Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Czarnym Dunajcu w formule zaprojektuj -wybuduj”. Zadanie to aktualnie jest na etapie projektowania, a zakończenie realizacji inwestycji planowane jest na koniec 2024 roku. Inwestycja obejmuje budowę sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej i tłocznej z budową pompowni ścieków i jej infrastrukturą. W przypadku przedmiotowego projektu długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 3583 m. Zasięgiem realizacji objęty jest rejon ul. Kolejowej i Bugaj oraz tereny zlokalizowane w ich pobliżu. Wartość całego zadania: 4 935 693,26 zł brutto, w tym pozyskana kwota dotacji w ramach PROW w kwocie 3,12 mln.
- 6) W 2022 r. zakończone zostało zadanie: „Budowa i przebudowa sieci wodociągowej wraz z budową stacji hydroforowej w miejscowości Czarny Dunajec”. Projekt miał na celu całkowitą wymianę istniejącego odcinka sieci wodociągowej łączącego ujęcie wody ze zbiornikiem wodociągowym (magistrala) oraz podniesienie ciśnienia w sieci za zbiornikiem do wartości zapewniającej odpowiednie ciśnienie wody na sieci hydrantowej miejscowości Czarny Dunajec. Wartość zadania wyniosła 1 865 387,44 zł brutto. Zadanie zostało w całości sfinansowane z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych. Wybudowany i przebudowany został odcinek sieci wodociągowej o łącznej długości 2.515,20 m oraz wybudowana została stacja hydroforowa w miejscowości Czarny Dunajec. 100 % dotacji ?
- 7) W ramach kontynuacji projektu flagowego Euroregionu Tatry „Szlak wokół Tatr” w 2022 r. uruchomiono 1,9 km trasy rowerowej Czarny Dunajec –Odrowąż. Zadanie realizowano ze środków Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, z którego

pozyskano 2 mln zł w 2021 r. Koszt zadania wyniósł ostatecznie 1 394 070,75 zł..
Obecna długość szlaków wynosi już ponad 60 km. 100 % dotacji ?

- 8) W 2020 roku wykonano inwestycję w trybie zaprojektuj i wybuduj instalacji fotowoltaicznej o mocy wytwórczej 33kWp połączonej z instalacją elektryczną stacji uzdatniania wody w Czarnym Dunajcu. Wartość zadania 105 780,00 zł. Instalacja pozwoli na wygenerowanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł, która znacznie ograniczy koszty eksploatacji ujęcia wodociągowego

Podstawowym źródłem zaopatrzenia mieszkańców gminy są wody węgłne, infiltracyjne oraz powierzchniowe. Jedynie miejscowość Czarny Dunajec posiada system zbiorowego zaopatrzenia w wodę komunalną siecią wodociągową. Sieć wodociągowa zasilana jest wodą z dwóch ujęć podziemnych. Na pozostałym obszarze gminy zaopatrzenie w wodę prowadzone jest poprzez grupowe wodociągi wiejskie oraz prywatne studnie kopane. Istniejący obecnie system kanalizacji sanitarnej obejmuje miejscowości: Czarny Dunajec, Koniówka, Podczerwone i Chochołów.

Aglomeracja obejmuje miejscowości na terenie gminy Czarny Dunajec: Czarny Dunajec, Podczerwone, Koniówka, Chochołów na terenie gminy Kościelisko. Aglomeracji Czarny Dunajec na terenie gminy Czarny Dunajec znajduje się 44,215 km sieci kanalizacyjnej obsługującej 3552 mieszkańców. Ścieki wprowadzane do kanalizacji sanitarnej, odprowadzane są na mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości w miejscowości Czarny Dunajec a następnie po oczyszczeniu do rzeki Czarny Dunajec.

Agglomeracja Piekienik o równoważnej liczbie mieszkańców 2720 z planowaną do budowy oczyszczalnią ścieków w miejscowości Piekienik, utworzona uchwałą Nr XLI/665/10 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 lutego 2010 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Czarny Dunajec – Piekienik.

Agglomeracja obejmuje miejscowość Piekienik na terenie gminy Czarny Dunajec.

Obecnie obszar planowanej aglomeracji nie jest wyposażony w zbiorczy system odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych. Ścieki na analizowanym terenie gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (szambach), z których okresowo wywożone są do oczyszczalni ścieków komunalnych w miejscowości Czarny Dunajec.

Na terenie aglomeracji jest planowana budowa mechaniczno – biologicznej oczyszczalni ścieków o przepustowości w miejscowości Piekielnik z której ścieki po oczyszczeniu będą odprowadzane do potoku Piekielnik w zlewni rzeki Czarnej Orawy.

Dla prawidłowego funkcjonowania gospodarki ściekowej w obszarze aglomeracji Czarny Dunajec – Stare Bystre, Wójt Gminy Czarny Dunajec przewiduje się sukcesywną rozbudowę sieci kanalizacyjnej dla podłączenia ok 10000 stałych mieszkańców i 1000 osób czasowo przebywających na terenie aglomeracji. W skład aglomeracji wchodzi cztery miejscowości, w których są projektowane następujące długości sieci kanalizacyjnej do obsługi mieszkańców: Ponadto na terenie aglomeracji planowana jest budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków o przepustowości w miejscowości Stare Bystre.

W sołectwie Piekielnik powstało 49 przydomowych oczyszczalni w okresie od 2018-31.07.2024 r.

Gospodarka odpadami

Odpady komunalne, czyli odpady powstające przede wszystkim w gospodarstwach domowych oraz pochodzące z obiektów infrastruktury i różnego rodzaju budów oraz remontów, stanowią ok. 5,5 Mg/rok. Największy odsetek to właśnie odpady z gospodarstw domowych.

Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK)

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (tzw. PSZOK) to miejsca, gdzie dla osób, które posiadają złożoną deklarację, mogą bezpłatnie oddać odpady komunalne przeznaczone do unieszkodliwienia lub odzysku.

Znajduje się przy ul. Nadwodnej (na terenie byłego wysypiska śmieci)– Czarny Dunajec,

Są przyjmowane:

zużyte baterie, akumulatory, pojemniki pod ciśnieniem po aerozolah, puszki po farbach, przeterminowane leki, termometry rtęciowe, odpady z betonu, gruzu ceglanego, ceramiki, glazury i terakoty, opony samochodowe, substancje żrące, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (np.: pralki, telewizory, suszarki, lodówki), odpady wielkogabarytowe.

Nie są przyjmowane:

odpady inne niż komunalne, w tym np. materiały zawierające azbest, papę i styropian budowlany, odpady w opakowaniach ciekących, uszkodzonych.

Odpady komunalne można dostarczać do PSZOK-ów samochodami osobowymi lub samochodami osobowymi z przyczepą lekką. Odpady muszą być posegregowane i wolne od zanieczyszczeń. Odpady elektryczne i elektroniczne muszą być kompletne i mogą być odbierane bezpośrednio od mieszkańców po telefonicznym zgłoszeniu i ustaleniu terminu.

Pracownik PSZOK nie pomaga w rozładowaniu przywiezionych odpadów, kieruje jedynie do właściwego miejsca rozładunku. Wyjątek stanowią odpady niebezpieczne, które odbiera pracownik PSZOK i umieszcza w przeznaczonym do tego miejscu.

Gospodarka energetyczna

Zaopatrzenie w gaz

Dostawa gazu dla celów komunalnych jak i grzewczych realizowana jest z gazociągu wysokoprężnego f 300 CN i ciśnieniu 6,3 MPa biegnącego na trasie Rabka – Zakopane poprzez stację redukcji gazu I stopnia zlokalizowaną na terenie miejscowości Ludźmierz. Średnice pozostałych istniejących gazociągów wynoszą f 180 PE, f 50 PE oraz f 40 PE i zostały wykonane zgodnie z rozwiązaniami przewidywanymi dla gazyfikacji całej gminy, na podstawie koncepcji gazyfikacji gminy opracowanej w 1992 roku. Jednakże podstawą zaopatrzenia w gaz jest system dystrybucji gazu propan-butan z butli. Z tej formy zaopatrzenia korzysta ponad 75% gospodarstw. Na terenie gminy funkcjonują dwie stacje paliw, które zaopatrują ludność miejscową i przejeżdżających we wszystkie podstawowe rodzaje paliw.

Istnieje możliwość dalszej rozbudowy sieci gazowej w związku z przyłączaniem nowych odbiorców. W dokumentach planistycznych wyznaczona jest rezerwa terenu dla magistrali wysokoprężnej z kierunku od Nowego Targu do Jabłonki.

Elektronergetyka

Zaopatrzenie odbiorców w energię elektryczną na terenie gminy realizowane jest poprzez system sieci napowietrznych średniego napięcia zasilany z głównych punktów zasilania leżących poza obszarem gminy, tj. ze stacji elektroenergetycznych 110/SN w Szaflarach, Lasku, Jabłonce i Zakopanem .

Poszczególni odbiorcy zasilani są ze stacji transformatorowych SN/0.4 kV - głównie w wykonaniu napowietrznym. Moce poszczególnych jednostek transformatorowych zawierają się w granicach 50 do 250 kVA.

Układ sieci jak również rozmieszczenie stacji transformatorowych dostosowany jest na ogół do aktualnych potrzeb w zakresie zapotrzebowania na energię elektryczną, przy czym istnieją rejonny wymagające pilnie reelektryfikacji.

Przez teren gminy przebiegają linie energetyczne najwyższych napięć:

- 110 kV jednotorowa relacji Jabłonka – Szaflary,
- 110 kV dwutorowa relacji El. Skawina – Szaflary, Skawina Huta - Szaflary.

Zarówno sieci jak i urządzenia zasilające średniego napięcia nie stwarzają zasadniczych ograniczeń w rozwiązaniach urbanistycznych.

Funkcjonujący na terenie gminy system zaopatrzenia w energię elektryczną średniego napięcia dostosowany jest do istniejącego zapotrzebowania, a rozwiązania techniczne są wynikiem zarówno sposobu zagospodarowania jak również ukształtowaniem terenowym. System zaopatrzenia w energię elektryczną jest systemem otwartym pozwalającym na jego dalszą rozbudowę w miarę narastania potrzeb w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną.

10.5. Gospodarka telekomunikacyjna

Obecnie kłopoty telekomunikacyjne rozwiązują w znacznym zakresie telefony komórkowe.

ROZDZIAŁ 11

CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ W UJĘCIU OPISOWYM I GRAFICZNYM

Starania gminy w przygotowaniu budowy infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej w przeciągu 10 lat nie wpłynęły na przebieg granic i paramentów powierzchniowych Stref Ochrony Uzdrawiskowej A, B i C. Załączniki graficzne (mapy obszarów ochrony uzdrawiskowej) zostały opracowane zgodnie z art. 39 ust.5 i 6 ustawy uzdrawiskowej, na mapach pozyskanych za pośrednictwem Urzędu Miasta i Gminy w Czarnym Dunajcu, ze

Starostwa Nowosądeckiego. W materiałach tych występują nieliczne „wewnątrz co do stref ochrony uzdrowiskowej” podziały nie wpływające na dotychczasowy, a tym samym i projektowany w 2024r, przebieg granic zewnętrznych i wewnętrznych jak również parametrów stref.

STREFA „A” OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ

Strefa „A” obejmuje obszar, na którym są planowane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie. Procentowy udział terenów zieleni nie może wynosić mniej niż **65 %**. Obszar ten jest zarezerwowany dla urządzeń i obiektów lecznictwa uzdrowiskowego. Głównym celem ochrony obszaru uzdrowiskowego jest takie kształtowanie urbanistyczne, aby warunki naturalne uzdrowiska nie uległy zniszczeniu, ograniczeniu lub zniekształceniu.

Określając wielkość tej strefy uwzględniono fakt, że jest ona całkowicie pokryta roślinnością i niezurbanizowana. Przewidziano co najmniej 750m² terenu przypadającego na jednego pacjenta i turystę. Założono, że wielkość bazy łóżkowej będzie się kształtowała na poziomie około 1000 łóżek. Dodatkowo uwzględniono rezerwację terenów pod ewentualny rozwój bazy uzdrowiskowej.

GRANICE I POWIERZCHNIA STREFY „A”

Obszar ochrony uzdrowiskowej – Czarny Dunajec

Lokalizacja : miasto **Czarny Dunajec**

Powierzchnia projektowanego obszaru ochrony uzdrowiskowej: **6880,97 ha**

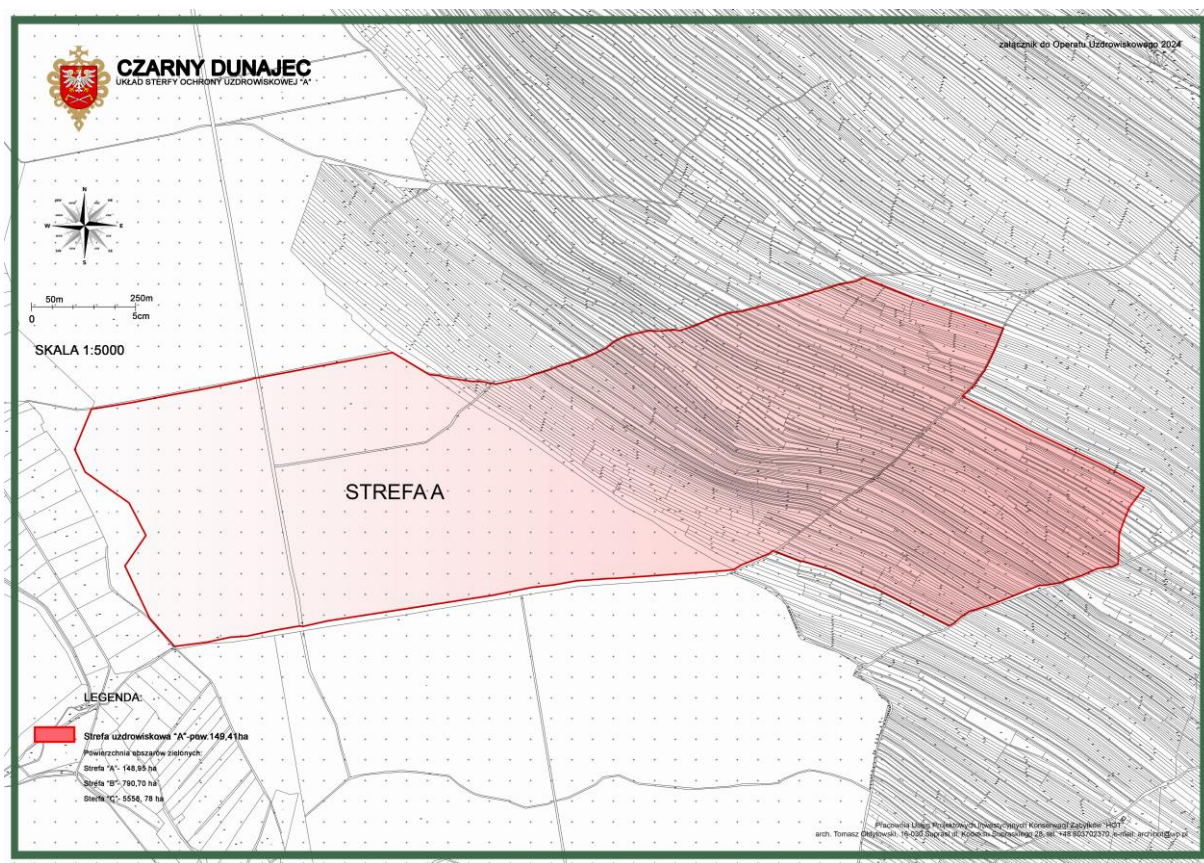
Powierzchnie stref ochrony uzdrowiskowej:

Strefa „A” – 149,41 ha

Strefa „B” – 796,80 ha

Strefa „C” – 5934,76 ha

Powierzchnie terenów zieleni wynosi 148,95 ha co stanowi **99,69 %** powierzchni całości strefy ochrony uzdrowiskowej:

Ryc. 6. Podział obszaru ochrony uzdrowiskowej na strefy ochronne A

Opis przebiegu granic Strefy A ochrony uzdrowiskowej

Granica strefy uzdrowiskowej zaczyna swój bieg na południowo zachodnim narożniku działki 14853. Zachodnią granicą kieruje się na północ, następnie biegnie drogą o nr działki 14852 oraz 7503 w kierunku wschodnim. Dochodząc do działki nr. 7501 zmienia kierunek na południowo wschodni. Dochodząc do drogi o nr geod. 7500 biegnie jej południową granicą w kierunku wschodnim, przechodzi w działkę 7491/1 którą kontynuuje swój bieg. Po dotarciu do działki 7479 wchodzi na jej zachodnią granicę i biegnie do drogi o nr. geod. 7227, przecina ją, i kontynuuje bieg jej granicą w kierunku południowo zachodnim, aż do działki 5909, po minięciu której zmienia bieg na południowo wschodni po jej południowej granicy, przechodzi w działkę 5907. Po około 200m długości działki 5907, zmienia kierunek na południowo zachodni, przecinając łukiem działki 5908, 5913, 5915, 5916, 5917, 5920, 5922, 5925, 5928, 5929, 5930, 5933, 5934, 5941, 5942, 5944, 5945, 5948, gdzie dochodzi do drogi o numerze działki 5342. Zmienia kierunek na zachodni i biegnie drogą do działki 6173, po minięciu której wchodzi na jej zachodnią granicę i kierują się na północny zachód w kierunku drogi

7227 mijając działki 6174, 6176. Dochodząc do drogi 7227 kieruje się na zachód, aż dochodzi do działki 14853 gdzie kończy swój bieg.

OPIS ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO STREFY „A”

Projektowany obszar strefy „A” ochrony uzdrowiskowej jest terenem niezurbanizowanym, niezamieszkałym i stanowi w głównej mierze grunty orne (R) z dużym udziałem gruntów leśnych (Ls). Obszar ten graniczy od wschodu z terenami „brzegowymi” zurbanizowanymi miejscowości Czarny Dunajec. Od zachodu zamknięty jest kompleksem leśnym. Teren ten jest w własności gminy i osób prywatnych. W części zachodniej strefy znajdujący się kompleks leśny preferowany do budowy „leśnego parku uzdrowiskowego” przystosowanego do kinezyterapii. Południowa i północna część strefy to tereny użytkowane rolniczo z południową ekspozycją słoneczną, predysponowane do budowy zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego. Teren jest pozbawiony infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

UWAGA

Mając na uwadze obowiązek sporządzenia w przeciągu 2 lat od daty uzyskania statusu uzdrowiska – obszaru ochrony uzdrowiskowej, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, wskazane jest jak najszybsze opracowanie założeń do opracowania mpzp, będących kontynuacją dyspozycji terenu określonymi w niniejszym Operacie. Brak opracowania wymaganego mpzp jest wynikiem uregulowań prawnych własności gruntów oraz pozyskiwaniem sukcesywnie nieruchomości na rzecz gminy Czarny Dunajec. Niezwłocznie po zakończeniu procedur prawnych gmina winna przystąpić do prac planistycznych.

CZYNNOŚCI ZABRONIONE W STREFIE „A”

Zgodnie z art. 38a ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U Nr 167, poz. 1399 z późn. zm.), **w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej zabrania się budowy:**

- a) zakładów przemysłowych,

- b) budynków mieszkalnych jednorodzinnych i wielorodzinnych,
- c) garaży wolnostojących,
- d) obiektów handlowych o powierzchni użytkowania większej niż 400 m²,
- e) stacji paliw oraz punktów dystrybucji produktów naftowych,
- f) autostrad i dróg ekspresowych,
- g) parkingów naziemnych o liczbie miejsc postojowych większej niż 15% miejsc noclegowych w szpitalach uzdrowiskowych, sanatoriach uzdrowiskowych i pensjonatach, nie większej jednak niż 30 miejsc postojowych, oraz parkingów naziemnych przed obiektami usługowymi o liczbie miejsc postojowych nie większej niż 10,
- h) obiektów budowlanych mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie, garbarnie, z wyjątkiem obiektów budowlanych służących poprawie stanu sanitarnego uzdrowiska, w szczególności takich jak: sieć wodno-kanalizacyjna, sieć gazowa, kotłownie gazowe, wiercenia wykonywane w celu ujmowania wód leczniczych,
- i) zapór piętrzących wodę na rzekach oraz elektrowni wodnych i wiatrowych;

Ponadto w strefie tej nie wolno:

- 1) uruchamiać składowisk odpadów stałych i płynnych, punktów skupu złomu i punktów skupu produktów rolnych, składów nawozów sztucznych, środków chemicznych i składów opału;
- 2) uruchamiać pól biwakowych i campingowych i budować domków turystycznych i campingowych;
- 3) prowadzić targowisk, z wyjątkiem punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych, w formach i miejscach wyznaczonych przez gminę;
- 4) prowadzić działalności rolniczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2022r. poz. 931, z późn. zm.);
- 5) trzymać zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 10 grudnia 2020r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2021 poz. 36);
- 6) organizować rajdów samochodowych i motorowych;
- 7) organizować imprez masowych w rozumieniu ustawy z dnia 20 marca 2009r. o

bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2022r. poz. 1466 i 1700), zakłócających proces leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej, i działalności o charakterze rozrywkowym zakłócającej ciszę nocną w godz. 22⁰⁰ – 6⁰⁰, z wyjątkiem imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych;

- 8) pozyskiwać surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze;
- 9) wyrąbywać drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych;
- 10) prowadzić robót melioracyjnych i innych działań powodujących niekorzystną zmianę istniejących stosunków wodnych;
- 11) prowadzić działań mających negatywny wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego układ urbanistyczny lub właściwości lecznicze klimatu.

STREFA „B” OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ

Strefa „B”, dla której procentowy udział terenów **zieleni wynosi nie mniej niż 50 %**, obejmuje obszar przyległy do strefy „A” i stanowi jej otoczenie. Jest przeznaczony dla obiektów nie mających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych dla pacjentów: obiektów usługowych, turystycznych, w tym hoteli, obiektów rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze

GRANICE I POWIERZCHNIA STREFY „B”

Obszar ochrony uzdrowiskowej – Czarny Dunajec

Lokalizacja : **miasto Czarny Dunajec**

Powierzchnia projektowanego obszaru ochrony uzdrowiskowej: **6880,97 ha**

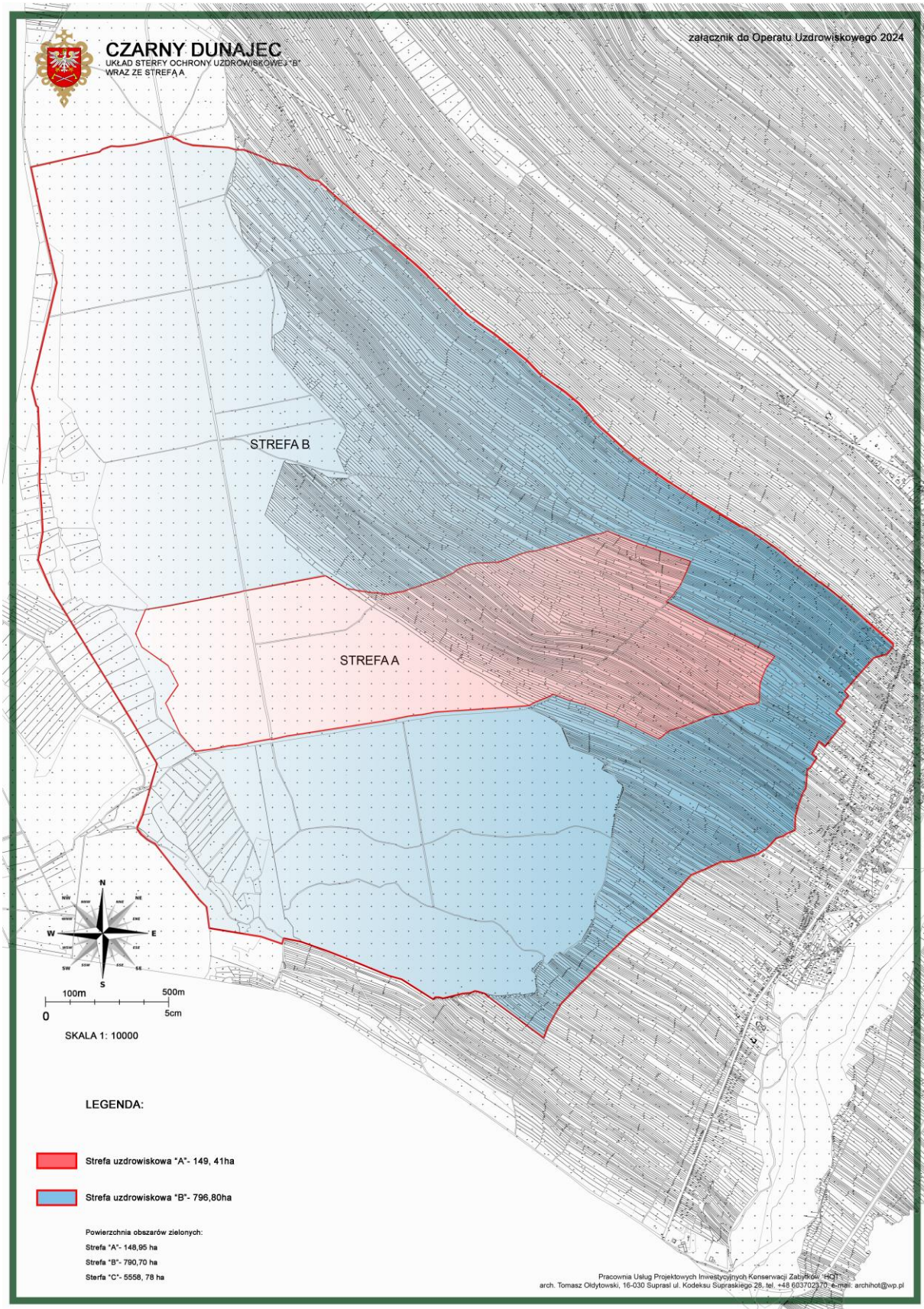
Powierzchnie stref ochrony uzdrowiskowej:

Strefa „A” – 149,41 ha

Strefa „B” – 796,80 ha

Strefa „C” – 5934,76 ha

Powierzchnie terenów zieleni wynosi 790,70 ha co stanowi **99,23 %** powierzchni całości strefy ochrony uzdrowiskowej:

Ryc. 7. Podział obszaru ochrony uzdrawiskowej na strefy ochronne A; B

Opis przebiegu granic strefy B ochrony uzdrowiskowej:

Granica strefy B zaczyna swój bieg na skrzyżowaniu dróg o numerach działek 14785, 14805, biegnie granicą południową drogi 14805 na wschód, przecina drogę o nr geod. 14808, wschodzi na południową granicę działki 7848, przechodzi w drogę 8282, którą kontynuuje swój bieg aż do drogi o nr geod. 7844, którą przecina i wschodzi na drogę o nr działki 8295, którą biegnie do przecięcia z działką nr. 7227. Wchodzi na drogę o nr działki 5560 którą biegnie do drogi o nr geod 5342 którą przecina i biegnie dalej drogą 5545, po minięciu działki 5594 wchodzi na jej południową granicę i biegnie w kierunku zachodnim mijając działki 5601, 5604, 5608, przecina działkę 5610/3 i wchodzi na południową granicę działki 5614, następnie działki 5617, po dojściu do działki 5656/1 omija ją oraz działki 5660/5, 5662/2 od strony północnej i wchodzi na południową granicę działki 5664. Następnie kontynuuje bieg do drogi 5674 południowymi granicami działek 5667, 5668, 5670, 5673/4. Następnie prostopadle do drogi 5837 przecina działki 5713, 5716/1, 5718/1, 5721, 5723/1, 5724, 5727/3, 5730/5, 5799/1, 5794/1, 5792/1, 5789/1, 5787, 5785, 5782/1, 5780, 5775/1, 5772, 5767, 5766/1, 5765/1, 5764/1, 5762. Po dotarciu do drogi 5837, skręca na południe, po około 20 m skręca na zachód przecinając pod kątem prostym działki: 5846, 5844, 5849/1, 5850/4, 5852/2, 5854/1, 5855/1, 5856/1, 5861, 5863, 5867/1, 5870, 5876/1, 5879. Po dotarciu do drogi 5881, skręca na południe, po około 20 metrach skręca w drogę 5978, biegnąc jej północno zachodnią granicą. Docierając do działki 5962, kontynuuje kierunek mijając działki 5961, 5959, 5958, 5957. skręca na północ, docierając do działki 6006/1, następnie mijając ją wchodzi na jej północno zachodnią granicę, biegnie w kierunku granicy działek 6013 i działki 6015/4, przecinając działki 6010 oraz 6012. Następnie mija działki 6013, 6014, 6017. Wchodzi na południową granicę działki 6018, po minięciu której biegnie do granicy działek 6034 oraz 6033, przecinając działki 6020/1, 6022, 6023, 6029/4, 6030/1. Wchodzi na południowo zachodnią granicę działek 6034, 6037, 6040. Przecina działki 6043/1 oraz 6044/1 i wchodzi na północno zachodnią granicę działki 6046/1. Mija działkę 6045 jej południową granicą, następnie przecina działkę 6051/1, dochodzi do północnego narożnika działki 6052. Od tego momentu biegnie w linii prostej do południowo wschodniego narożnika działki 6262 przecinając działki: 6054, 6057/1, 6058/1, 6059/1, 6060/1, 6061/1, 6074/1, 6078/1, 6081,

6082, 6083, 6087, 6088, 6082, 6081, 6278, 6274, 6273, 6271, 6270, 6267, 6266. Następnie wchodzi północną granicę drogi o nr. działki 6348, którą kieruje się na zachód. Dobiegając do działki 7079, wchodzi na jej wschodnią granicę i kieruje się na północ do drogi o nr geod. 7086 którą następnie kieruje się na zachód. Dochodząc do działki 7110, biegnie jej wschodnią granicą na północ, następnie granicą działki 7121. Po dotarciu do drogi 7189 odbija lekko na południe i omija działkę 7185 jej południową i zachodnią granicą. Wchodzi na drogę o nr geod 14893 i biegnie na północ, następnie przechodzi w drogę o nr geod 14785 którą biegnie na północ do skrzyżowania z drogą 14805, gdzie kończy swój bieg.

OPIS ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO STREFY „B”

W strefie „B” znajdują się tereny nie zurbanizowane należące do obszaru sołectwa Czarny Dunajec. Są to tereny nie posiadające infrastruktury technicznej. Jedynie ograniczone układem komunikacji między miejscowościami gminy. Są to obszary użytkowane rolniczo. Zachodnia część to tereny leśne i częściowo zurbanizowane.

W strefie „B” ochrony uzdrowiskowej dominują tereny upraw rolniczych wraz z towarzyszącymi powierzchniami lasów i jezior.

CZYNNOŚCI ZABRONIONE W STREFIE „B”

W strefie „B” ochrony uzdrowiskowej zabrania się budowy:

- a) stacji paliw, bliżej niż 500 m od granicy strefy „A” ochrony uzdrowiskowej,
- b) (uchylona)
- c) parkingów naziemnych o liczbie miejsc postojowych powyżej 50, z wyjątkiem podziemnych i naziemnych parkingów wielopoziomowych;

Ponadto w strefie tej nie wolno:

- 2) wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych i wyrębu określonego w planie urządzenia lasu;
- 3) budowy lub innych czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, d oraz pkt 2, 9, 11 i 12.

STREFA „C” OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ

Strefa „C” przylega do strefy "B" i stanowi jej otoczenie, obejmując obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych. Udział terenów biologicznie czynnych powinien wynosić nie mniej niż 45%.

GRANICE I POWIERZCHNIA STREFY „C”

Obszar ochrony uzdrowiskowej – Czarny Dunajec

Lokalizacja : **miasto Czarny Dunajec i sołectwo Piekielnik**

Powierzchnia projektowanego obszaru ochrony uzdrowiskowej: **6880,97 ha**

Powierzchnie stref ochrony uzdrowiskowej:

Strefa „A” – 149,41 ha

Strefa „B” – 796,80 ha

Strefa „C” – 5934,76 ha

Powierzchnie terenów biologicznie czynnych wynosi 5558,78 ha co stanowi **93,66 %** powierzchni całości strefy ochrony uzdrowiskowej:

Strefa C przebiega granicami :

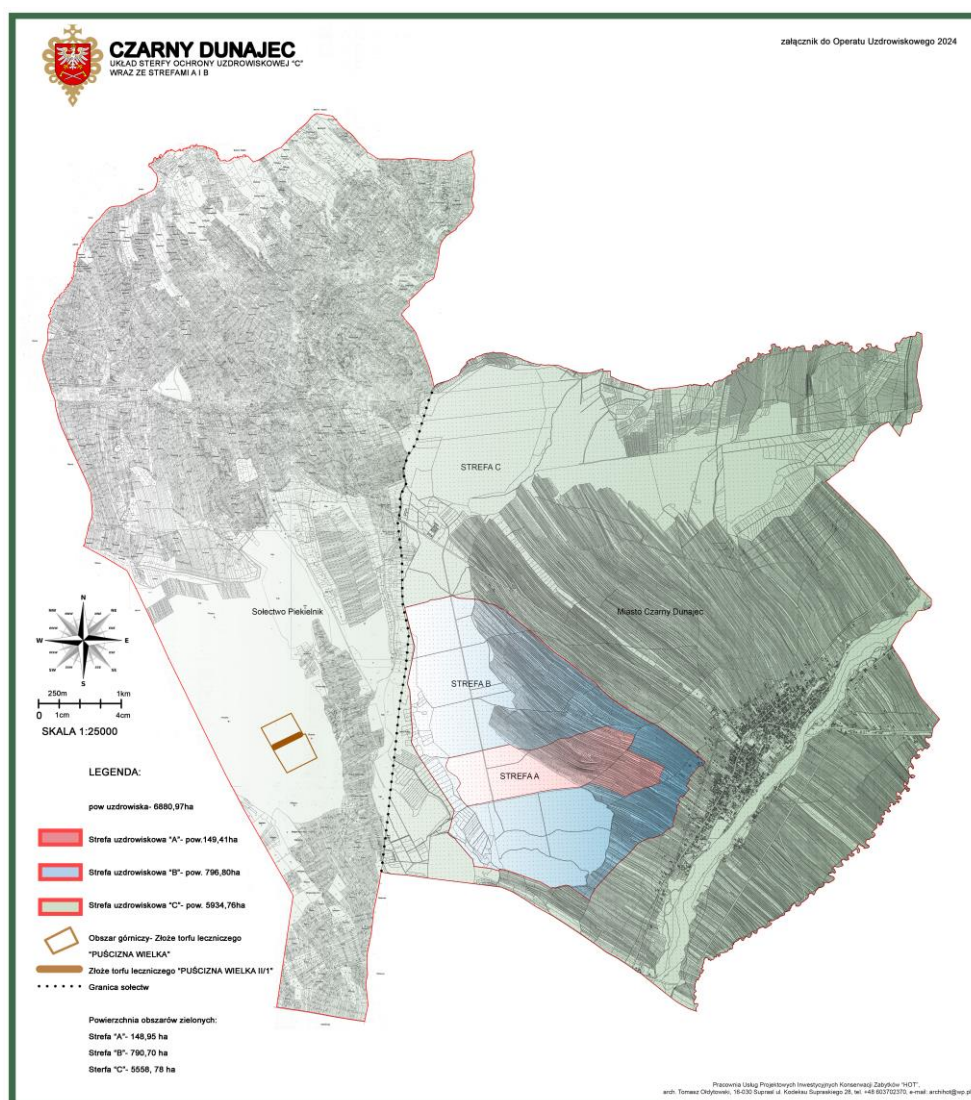
Granice obszaru ochrony uzdrowiskowej stanowią zewnętrzne granice sołectwa Piekielnik i miasta Czarny Dunajec. Jest to część obszaru wyodrębniona z obszaru gminy Czarny Dunajec.

OPIS ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO STREFY „C”

Strefę „C” ochrony uzdrowiskowej w gminie Czarny Dunajec stanowią w głównej mierze tereny użytkowane rolniczo oraz lasy. Produkcja rolnicza prowadzona jest głównie przez gospodarstwa indywidualne. Strefa C obejmuje w całości sołectwo Piekielnik oraz miasto Czarny Dunajec. Ponadto w południowo - zachodniej jej części strefy znajduje się torfowiska „Puścizna Wielka” wokół których występują nieużytki zielone należące do grądów podmokłych i łągów zastoiskowych. Złoże „Puścizna Wielka” jest torfowiskiem wysokim, typ złoża – wysokiego. Torf z tego złoża jako torf leczniczy należy do najlepszych w kraju. Miąższość złoża wynosi od 1,0 m do 4,25 m, średnio 2,64 m. Na całym złożu występuje tylko torf bez kopalin towarzyszących. Złoże torfu „Puścizna Wielka” eksploatowane jest od 50 lat ubiegłego wieku. Obszar i teren górniczy złoża torfu leczniczego (borowiny) „Puścizna Wielka”, na części działki nr ew. 5090/468 w miejscowości Piekielnik.

Decyzją nr OŚ.6528.3.2022.BL z dnia 2022.03.29 Starosty Nowotarskiego została wyodrębniona złóża torfu leczniczego (borowiny) „Puścizna Wielka II/1” o powierzchni 1,9858 ha i zasobach 60 970,00 m³ borowiny leczniczej.

Strefa C poza znajdującym się złożem surowca leczniczego jest miejscem lokalizacji największej liczby obiektów usługowych, działających na rzecz projektowanego uzdrowiska. Dotyczy to obiektów w zakresie administracji, obsługi finansowej, bezpieczeństwa publicznego, usług zdrowia, opieki społecznej, usług pocztowych, handlu i innych usług bytowych. Znaczny udział w strefie „C”, terenów rolnych i leśnych daje również szansę rozwoju produkcji żywności ekologicznej na potrzeby powstającego ośrodka uzdrowskiego.

Ryc. 8. Podział obszaru ochrony uzdrowskiej na strefy ochronne A; B ; C

CZYNNOŚCI ZABRONIONE W STREFIE „C”

W strefie „C” ochrony uzdrowiskowej zabrania się:

- a) zabrania się budowy lub innych czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 9, 11 i 12 oraz w ust. 2 pkt 2

ROZDZIAŁ 12

ZAKŁADY I URZĄDZENIA LECZNICTWA UZDROWISKOWEGO

Uzdrowisko to - zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych to obszar, na terenie którego prowadzone jest lecznictwo uzdrowiskowe, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, któremu został nadany status uzdrowiska. Artykuł 34 ust. 1 tej ustawy stanowi, że status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

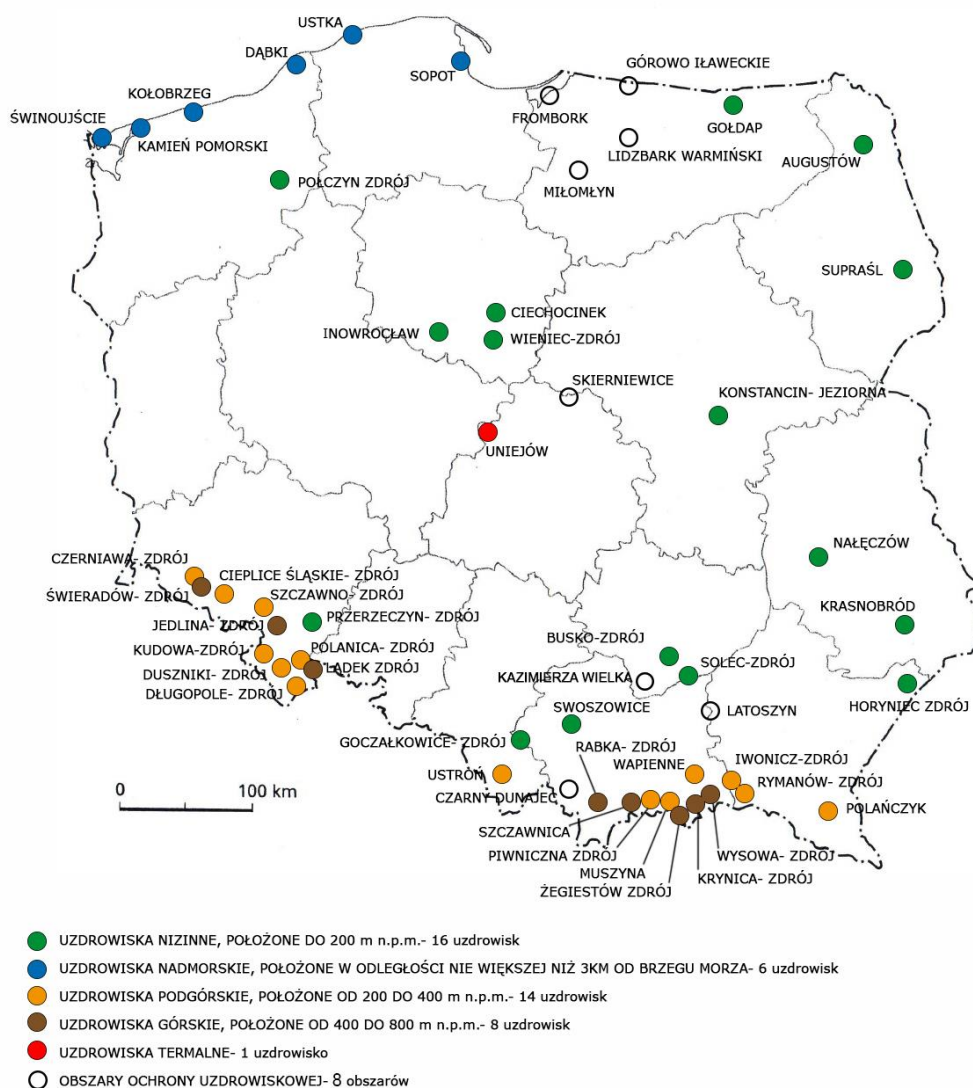
1. posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na zasadach określonych w ustawie;
2. posiada klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie;
3. **na jego obszarze znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego;**
4. spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska;
5. posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzi gospodarkę odpadami.

Niestety w przeciągu 10 lat od złożenia wniosku do Ministra Zdrowia w 2014r w strefie A ochrony uzdrowiskowej w Obszarze Ochrony Uzdrowiskowej Czarny Dunajec nie powstał

żaden zakład ani urządzenie lecznictwa uzdrowiskowego.

Dlatego też braku zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, przygotowanych do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego, obszarowi, który spełnia, pozostaje nadal warunkiem podstawowym do ubiegania się o uzyskanie statusu uzdrowiska.

Na obszarze gminy Czarny Dunajec nie występują zakłady lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego. W związku z powyższym gmina Czarny Dunajec nie może ubiegać się o status uzdrowiska, uprawniona jest jednak do uzyskania statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej.

Ryc.9. lokalizacja obszaru ochrony uzdrowiskowej Czarny Dunajec na tle uzdrowiska Polski

Po spełnieniu warunku zawartego w pkt. 3 tj. uruchomieniu działalności lecznictwa uzdrowiskowego w obiektach znajdujących się na terenie strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, zarejestrowanych jako zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, gmina będzie mogła wystąpić do Ministra Zdrowia z wnioskiem o nadanie statusu uzdrowiska.

ROZDZIAŁ 13

KIERUNKI LECZNICZE

Kierunki lecznicze i przeciwwskazania dla przyszłego uzdrowiska uregulowane zostały w art.13 Ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz.U.05.167.1399), w którym to ustawodawca zawarł katalog kierunków leczniczych dla uzdrowisk.

W Decyzji nr 81, Ministra Zdrowia z dnia 15.10.2014 roku w której to zostało potwierdzona możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze uznanym za obszar ochrony uzdrowiskowej „Czarny Dunajec” ustalono w oparciu o przedstawione wówczas świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców i właściwości lecznicze klimatu następujące kierunki lecznicze: **choroby ortopedyczno-urazowe, choroby reumatologiczne i choroby ginekologiczne.**

W roku 2024 Minister Zdrowia decyzją znak DLD.511.2.2024.EMK z dnia 23 stycznia 2024r. zmienił decyzję nr 81 z 15.10 2014r. w części dotyczącej kierunków , w ten sposób że w pkt. 2 wykreślił wyrazy „choroby ginekologiczne” i zastąpił je wyrazami: **choroby kobiece.** Pozostałe zapisy sentencja w/w decyzji pozostałą bez zmian.

ROZDZIAŁ 14

PERSPEKTYWY ROZWOJU GMINY W OPARCIU O DOKUMENTY PLANISTYCZNE I DZIAŁANIA INWESTYCYJNE

Realizując określoną wcześniej politykę rozwoju funkcji uzdrowiskowej, potwierdzonej decyzją Ministra Zdrowia nr 81 z dnia 15 października 2014r. i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 maja 2016 r. o nadaniu statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej Czarny

Dunajec (Dz. U. poz. 755), władze gminy opracowały w okresie od 2014 do 2024r szereg dokumentów planistycznych i strategicznych niezbędnych do rozbudowy infrastruktury uzdrowskiej. Począwszy od uchwalonego uchwałą nr XVIII/178/2016 z dnia 27 września 2016 roku STATUTU OBSZARU CZARNY DUNAJEC OCHRONY UZDROWISKOWEJ (Dz.U. woj. Małopolskiego z 2016r. poz. 5834); poprzez opracowany i uchwalony uchwałą nr XVII/174/2020 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 10 lutego 2020r. MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO dla obszaru Gminy Czarny Dunajec (Dz.U. woj. Małopolskiego z 2020 r. poz. 1755); przyjęte uchwałą Rady Gminy Czarny Dunajec nr XXXVII/370/2021 z 27 września 2021r. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO CZARNY DUNAJEC, jako tekst ujednoczony, uwzględniający ustalenia zmian studium w zakresie problematyki związanej z zagospodarowaniem Obszaru Ochrony Uzdrowskiej Czarny Dunajec (Opracowanie niniejsze stanowi ujednoczoną wersję Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Dunajec uchwalonego uchwałą Nr XLVII/434/2014 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 10 listopada 2014 r. i zmienionego uchwałą Nr XXXVII/370/2021 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 27 września 2021 r.)

Uzyskanie przez gminę statusu uzdrowska oraz pozyskiwanie torfu jako surowca uzdrowskiego zostało uznane za czynnik rozwoju gminy Czarny Dunajec.

Zasoby torfowiskowe stanowią podstawowy element rozwoju funkcji uzdrowskiej w gminie Czarny Dunajec.

Tereny torfowisk obejmują:

- istniejące zespoły torfowisk wysokich,
- obszary potorfowiskowe, zalesione i zadrzewione lub w użytkowaniu rolniczym, położone w obrębie granicy występowania w podłożu śladów torfu.

Zespoły istniejących torfowisk wysokich wraz z przyległymi kompleksami leśnymi i łąkowymi stanowią najcenniejszy składnik zasobów przyrodniczo-krajobrazowych kotliny orawsko-nowotarskiej. Z tego względu przewidziane są do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu, z wykluczeniem wprowadzania w obrębie tych obszarów jakiegokolwiek zainwestowania; dopuszczalną ewentualnie formą zagospodarowania mogą być jedynie urządzone ścieżki dydaktyczne zapewniające dostęp zorganizowanych grup turystów. Tereny

objęte są ochroną NATURA 2000. Dopuszcza się wytyczanie ścieżek pieszych i rowerowych lokalizowanych na obrzeżach istniejących torfowisk; w obrębie torfowisk istniejących dopuszcza się wytyczanie ścieżek dydaktycznych, w uzgodnieniu z organem administracji do spraw ochrony przyrody.

Tereny torfowisk i potorfii („TF”, „TFE”) w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Dunajec przeznacza na cele:

- 1) utrzymania, ochrony i rekultywacji istniejących obszarów torfowisk,
- 2) gospodarki rolnej i leśnej na obszarach potorfowiskowych,

W granicach terenów torfowisk i potorfii („TF”, „TFE”) ustala się następujące zasady zagospodarowania:

- 1) ochrona najcenniejszych fragmentów torfowisk wysokich,
- 2) gospodarcze wykorzystanie obszarów potorfowiskowych w formie gospodarki leśnej lub rolnej o charakterze wypasowym
- 3) zakaz lokalizacji obiektów kubaturowych.

Ponadto, ustalenia planu dopuszczają w obrębie terenu „TFE” możliwość prowadzenia eksploatacji powierzchniowej złóż torfu w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa.

W wyniku analizy potencjalnych lokalizacji obiektów uzdrowiskowych wokół występujących złóż planowanych na obszarze strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, przewiduje się w II etapie wystąpienie do Ministra Zdrowia oraz Prezesa Rady Ministrów o przyznanie statusu uzdrowiska dla obszaru „Czarny Dunajec”.

W celu wystąpienia o nadanie obszarowi ochrony uzdrowiskowej statusu uzdrowiska koniecznym warunkiem są inwestycje w obszarze infrastruktury technicznej oraz uzdrowiskowej w strefach ochrony uzdrowiskowej.

Należą do nich:

W strefie „A” ochrony uzdrowiskowej:

- 1) wybudowanie sanatorium uzdrowiskowego;
- 2) wybudowanie zakładu przyrodoleczniczego wraz z wyposażeniem;

- 3) Wybudować przechowalnię borowiny oraz opracować sposób jej utylizowania;
- 4) wybudowanie urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego (park leśny, basen rehabilitacyjny, tężnie, ścieżki zdrowotne itp.);
- 5) wybudowanie oczyszczalni ścieków po kąpielowych w przypadku odwiertu solanki;
- 6) wybudowanie kanalizacji, ekologicznego ogrzewania, itp.

Ponadto, planowana integracja z regionami słowackimi w zakresie powiązań komunikacyjnych ma polegać na integracji infrastruktury turystycznej:

- ochronie wysokich walorów turystyczno-wypoczynkowych i uzdrowiskowych – niedopuszczenie do przeinwestowania ośrodków czy rejonów turystycznych prowadzących do utraty tych walorów;
- podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju wymiany turystycznej, w tym współpracy między „bliźniaczymi” ośrodkami turystycznymi i uzdrowiskowymi.

Gmina Uzdrawiskowa Czarny Dunajec od 2020 roku została członkiem Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP

ROZDZIAŁ 15

SPEŁNIENIE KRYTERIÓW DLA UZYSKANIA STATUSU OBSZARU OCHRONY UZDRAWISKOWEJ

Operat uzdrawiskowy ma stanowić podstawową dokumentację uzdrawiska, zawierającą kompleksową wiedzę o danej miejscowości uzdrawiskowej. Zakres merytoryczny operatu szczegółowo przedstawia Ustawa z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrawiskowym, uzdrawiskach i obszarach ochrony uzdrawiskowej oraz o gminach uzdrawiskowych (Dz. U. z 2023 poz. 151) z późniejszymi zmianami oraz odpowiednie rozporządzenia Ministra Zdrowia. W niniejszym opracowaniu dotyczącym obszaru ochrony uzdrawiskowej „Czarny Dunajec” przedstawiono ogólną charakterystykę gminy oraz wyodrębnionego obszaru przyszłego uzdrawiska obejmującego teren Czarnego Dunajca oraz sołectwa Piekielnik wchodzącego w skład obszaru planowanego uzdrawiska.

Podstawowym elementem niniejszego opracowania jest przedstawienie dotychczasowych uwarunkowań stanowiących o funkcji uzdrawiskowej gminy jak również przedstawienie nowych kontrolnych wyników dotyczących stanu klimatu i źróź surowców leczniczych.

Opisany podział części gminy Czarny Dunajec w celu właściwego funkcjonalno-przestrzennego zagospodarowania obszaru ochrony uzdrowiskowej, uwzględnia uwarunkowania prawne i faktyczne poszczególnych stref ochrony uzdrowiskowej. W sposób informacyjny, scharakteryzowane zostały właściwości lecznicze kopaliny i klimatu, ponieważ szczegółowe informacje w tej materii zawierają poszczególne opracowania będące załącznikami niniejszego operatu.

Zgodnie z obowiązującą ustawą uzdrowiskową oraz na podstawie przeprowadzonej analizy gminnej przestrzeni kulturowej i przyrodniczej, z uwzględnieniem aktualnej infrastruktury turystyczno-uzdrowiskowej, aktualnych uwarunkowań planistyczno-przestrzennych, posiadania surowców leczniczych i klimatu leczniczego potwierdzonych stosownymi certyfikatami, gmina Czarny Dunajec spełnia łącznie 4 następujące warunki:

1) posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych; najcenniejszym zasobem naturalnym omawianego obszaru jest kopalina borowiny „Puścizna Wielka II/1”, udokumentowana i potwierdzona badaniami i oceną i **świadectwem wydanym przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego w dniu 19 października 2023 roku o numerze B.BK.612.24.2023**, które to stanowią załączniki niniejszego opracowania.

2) posiada klimat o potwierdzonych właściwościach leczniczych; klimat i bioklimat tej części gminy cechuje się właściwościami leczniczymi i profilaktycznymi, które mogą być wykorzystywane w leczeniu klimatycznym. Klimat gminy Czarny Dunajec uzyskał **świadectwo potwierdzające jego właściwości lecznicze wydane 9 sierpnia 2024 roku przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie**, które to stanowią załączniki niniejszego opracowania.

3) spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska;

4) posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, oraz prowadzi gospodarkę odpadami; charakterystyka poszczególnych elementów infrastruktury technicznej zawarta została w rozdziale niniejszego opracowania.

5) prowadzi zdecydowanie aktywną politykę planistyczno-inwestycyjną zmierzającą do budowy przyszłego uzdrowiska Czarny Dunajec

Spełnienie powyższych założeń daje podstawy do stwierdzenia, że istnieją uzasadnione przesłanki do kontynuowania funkcji leczniczej w utworzonym wcześniej Obszarze Ochrony Uzdrowiskowej „Czarny Dunajec” na terenie wyodrębnionej części gminy. Gmina Czarny Dunajec posiada odpowiedni obszar wyznaczony strefami ochrony uzdrowiskowej „A”, „B” i „C”, które nie zmieniły swych granic ani parametrów w przeciągu 10 lat.

Ze względu na brak w chwili obecnej zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, zlokalizowanych w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej, gmina Czarny Dunajec jeszcze nie może ubiegać się o status uzdrowiska statutowego, pozostając ze statusem obszaru ochrony uzdrowiskowej.

Rozwój infrastruktury lecznictwa uzdrowiskowego, w tym budowa zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego może dać w nieodległej przyszłości uzdrowiskowej gminie podstawy do uzyskania statusu uzdrowiska statutowego i w połączeniu z intensywnym rozwojem turystyki leczniczej dalszy rozwój jako ośrodka uzdrowiskowego na Podhalu.

SPIS RYCIN:

Ryc. 1. Nadanie STSTATUSU OBSZARU OCHRONY UZDROWISKOWEJ CZARNY DUNAJEC

Ryc.2 . Podział gminy na sołectwa z granica obszaru ochrony uzdrowiskowej Czarny Dunajec

Ryc. 3. Ryc. 3. Rejestr kopalni na obszarze gminy Czarny Dunajec

Ryc. 4. Teren górniczy „Puścizna Wielka”

Ryc. 5. Sąsiadujące oraz stacje pomiarowe

Ryc.6. strefa „A” ochrony uzdrowiskowej

Ryc. 7. Strefa „B” ochrony uzdrowiskowej

Ryc. 8. Strefa „A”, „B”, „C” ochrony uzdrowiskowej

Ryc. 9. Lokalizacja obszaru ochrony uzdrowiskowej Czarny Dunajec na tle uzdrowiska Polski

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW OPERATU:

ZAŁĄCZNIKI II

CZĘŚĆ GRAFICZNA OPERATU: (tom 2)

1. Mapa strefy „C” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:2500
(z naniesionym obszarem strefy „A” i „B”)
2. Mapa strefy „B” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:10000
(z naniesionym obszarem strefy „A”)
3. Mapa strefy „A” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:5000

CZĘŚĆ DOKUMENTACYJNA (tom 3)

Wstęp

- **Świadectwo** z dnia 09.08.2024r. potwierdzające właściwości lecznicze klimatu
- Badania **właściwości leczniczych klimatu** w tym oceny stanu sanitarnego powietrza,
- **Świadectwo** z dnia 19.10.2023r. potwierdzające właściwości lecznicze borowiny
- Sprawozdanie z **badania torfu leczniczego** oraz oceny czystości mikrobiologicznej peloidu ze złoża „Puścizna Wielka II/1”
- Dokumentacja geologiczna złoża torfu leczniczego (borowiny) „Puścizna Wielka II/1”
- Decyzja Starosty Nowotarskiego z dnia 29.03.2022r. zatwierdzającą dokumentację geologiczną złoża torfu leczniczego „Puścizna Wielka II/1”
- **Koncesja** Starosty Nowotarskiego z dnia 15.06.2022r. na wydobywanie borowiny „Puścizna Wielka II/1”
- Akt nadania **STATUSU MIASTA** miejscowości Czarny Dunajec (rozporządzenie RM z 25.07.2022r.
- Opinia do projektu Operatu Uzdrowiskowego, Komisji Uzdrowiskowej Rady Gminy w Czarnym Dunajcu z dnia 29 sierpnia 2024r.